

BORRADOR DE PROPOSTA DE REFORMA DA LEI DE DEREITO CIVIL DE GALICIA.

El día 31 de mayo pasado tuvo lugar en el Colegio Notarial de A Coruña la presentación del Libro- Homenaje a Ildefonso Sánchez Mera, publicado por el Consejo General del Notariado. Se trata de la culminación de una iniciativa del citado Colegio, a cuya instancia el Consejo General del Notariado acordó la publicación del citado Libro en homenaje y memoria de quien siempre tuvo una activa participación en la vida corporativa del Notariado dentro del cual ha sido siempre tan querido y admirado.

La figura y relieve del homenajeado justificaban sobradamente la muestra de admiración y afecto expresada en este voluminoso libro, mosaico de colaboraciones de un amplio elenco de juristas. En efecto, al incorporarse en el año 1966 a la docencia universitaria, la personalidad de Ildefonso trasciende el ámbito estrictamente notarial. Era la primera vez en la Universidad compostelana que un Notario participaba en la docencia. Con él penetraron, en las vetustas aulas de la facultad de Derecho, unos nuevos modos de explicar y unas nuevas formas de estudiar el Derecho civil.

El citado Libro-Homenaje es una muestra más del afecto y reconocimiento que siempre tuvo de todos los que le conocieron, primero, sus compañeros notarios, entre los que ejerció su liderazgo con generosidad y compañerismo, como así lo reconocieron haciéndole Decano Honorario; después, sus alumnos y todo el estamento universitario de Santiago, que tras 25 años ininterrumpidos de docencia le distinguió con la medalla de oro de la Universidad Compostelana, y , en fin, la comunidad de juristas de la que asoma en el Libro-Homenaje una muestra plural y representativa.

En otro ámbito docente de enorme trascendencia también, cuando Ildefonso llegó a Santiago trajo consigo el compromiso de ayuda en la preparación de la oposición que le hace tomar en el año 1977 una decisión: La preparación de opositores debe ser un compromiso perdurable, gratuito y técnicamente organizado en grupo de preparadores . Surge así en el año 1978 la Academia de Preparación de Oposiciones a Notarías dependiente del

Colegio Notarial. Aquella idea ya ha dado sus frutos pues en la actualidad más de la mitad de los Notarios que ejercemos en Galicia somos alumnos de esta Academia y somos en toda España casi un centenar los que nos hemos formado en la misma.

Por primera vez se publica en ese Libro-Homenaje a Ildefonso Sánchez Mera el Borrador de Propuesta de Reforma de la Ley de Derecho Civil de Galicia. Ahora, la REVISTA XURÍDICA GALEGA lo acoge en sus páginas, tanto por su trascendencia como por el interés de que lo que en su día tuvo abrigo y publicidad al calor del homenaje a Ildefonso, cobre ahora mayor difusión entre la comunidad jurídica gallega.

GERARDO GARCÍA-BOENTE SÁNCHEZ

Decano do Colexio Notarial de Galicia

DOCUMENTO INICIAL PARA A POSIBLE ACTUALIZACIÓN DA LEI DE DEREITO CIVIL DE GALICIA.

COMISIÓN SUPERIOR PARA O ESTUDIO DO DESENVOLVEMENTO DO DEREITO CIVIL GALEGO

Índice Sistemático: I. Sobre as orixes, composición e traballos da comisión que elabora o texto. II. Consideracións de índole xeral sobre a reforma da Lei de dereito civil de Galicia. III. Texto da Lei de dereito civil de Galicia que a comisión propón.

I.SOBRE AS ORIXES, COMPOSICIÓN E TRABALLOS DA COMISIÓN QUE ELABORA O TEXTO

1. Polo Decreto 71/1984, de 23 de febreiro, créase a Comisión Superior para o Estudio do Desenvolvemento do Dereito Galego, adscrita á Consellería da Presidencia. A citada comisión “nace para se-lo eixe e motor da recuperación do específico dereito galego e dar así cumprimento ó disposto no artigo 27.4º e 5º do Estatuto de autonomía, que lle atribúe á Comunidade Autónoma a competencia exclusiva nesta materia”.

2. Por ser necesario adapta-la composición da comisión ó “novo marco competencial xurdido coa creación da Consellería de Xustiza, Interior e Relacións Laborais, á que agora está adscrita, e, sobre todo, á realidade social e institucional actual coa inclusión de novos vocais que poidan achega-la súa experiencia e coñecementos contrastados”, publícase o Decreto 107/1999, de 8 de abril, polo que se regula a composición e funcións da Comisión Superior para o Estudio do Desenvolvemento do Dereito Civil Galego. Con posterioridade, por medio do Decreto 182/1999, de 17 de xuño, ampliouse o número de vocais da Comisión.

3. Ó abeiro do Decreto de 8 de abril de 1999 e co fin de contribuír ó cumprimento do disposto na Disposición adicional 2ª da Lei de dereito civil de Galicia, o 13 de setembro de

1999 tivo lugar a sesión de constitución formal da Comisión Superior para o Estudio do Desenvolvemento do Dereito Civil Galego, baixo a presidencia do entón Conselleiro de Xustiza, Interior e Relacións Laborais, Excmo. Sr. D. Jesús Carlos Palmou Lorenzo.

4. Por orde do Excmo. Sr. D. Antonio Pillado Montero, Conselleiro de Xustiza, Interior e Relacións Laborais, convocouse para o 15 de decembro de 1999 sesión da Comisión Superior para o Estudio do Desenvolvemento do Dereito Civil Galego.

5. En virtude do acordado na citada sesión, D. Antonio Pillado Montero encargoulle a unha comisión a elaboración dun texto sobre a Lei 4/1995, de 24 de maio, de dereito civil de Galicia. Integraron a citada comisión D. Gerardo García-Boente Sánchez, decano do Ilustre Colexio Notarial de A Coruña, D. Ángel Luis Rebolledo Varela, catedrático de Dereito Civil da Universidade de Santiago de Compostela, D. Fernando José Lorenzo Merino, catedrático de Dereito Civil da Universidade de Vigo, e D. Miguel Ángel Pérez Álvarez, catedrático de Dereito Civil da Universidade de A Coruña.

6. Partindo do citado encargo constituíuse un grupo de traballo do que formaron parte D. Miguel Ángel Pérez Álvarez, Catedrático de Dereito Civil da Universidade de A Coruña, D. Ángel Luis Rebolledo Varela, catedrático de Dereito Civil da Universidade de Santiago de Compostela, D. Fernando José Lorenzo Merino, catedrático de Dereito Civil da Universidade de Vigo, D. Gerardo García-Boente Sánchez, decano do Ilustre Colexio Notarial de A Coruña, así como os membros da “Comisión do Colexio Notarial de A Coruña para o Estudio do Dereito Civil de Galicia”: D. José Luis Espinosa de Soto, vocal da Xunta Directiva do citado Colexio Notarial, D. Francisco M. Ordóñez Armán, notario de A Coruña, D. Eduardo Méndez Apenela, notario de Pontevedra, e D. José Manuel Lois Puente, notario de A Coruña.

7. Os borradores iniciais de traballo concluíronse seis meses despois e durante o mes de xuño do ano 2000 fíxoselle entrega deles a D. Antonio Pillado Montero, Conselleiro de Xustiza, Interior e Relacións Laborais.

8. Desde o mes de setembro do ano 2000 ata marzo de 2001, a comisión realizou trinta e dúas sesións de traballo co fin de estudar cada un dos borradores que elaborara e de articulalo texto resultante da coordinación destes. O mes de abril de 2001 a comisión conclúe unha primeira versión completa do traballo, da que se lle fai entrega a D. Antonio Pillado Montero.

II. CONSIDERACIÓNS DE ÍNDOLE XERAL SOBRE A REFORMA DA LEI DE DEREITO CIVIL DE GALICIA

1. Ninguén discute a transcendencia da Lei de dereito civil de Galicia. A este respecto é de xustiza salientar que a Lei 4/1995, de 24 de maio, constitúe un fito na tarefa de recuperación,

reviviscencia e desenvolvemento do Dereito civil propio de Galicia. Sen embargo, malia o indubidable avance que comporta a citada disposición legal, o tempo transcorrido desde a súa promulgación puxo de manifesto a conveniencia de proceder á súa revisión.

2. Esta comisión non ignoraba a existencia de diferentes opcións que se deben seguir co fin de revisa-la Lei de 24 de maio de 1995. Mais, fronte a posibles reformas de carácter parcial que terminarían por desvirtuala, pareceu aconsellable adoptar un sistema de traballo que, na medida necesaria, supuxera a consideración da Lei de dereito civil de Galicia no seu conxunto.

3. Pero aínda cando se desestime o sistema de meras modificacións illadas, tamén resultaba evidente que non era posible deixar á marxe as normas en vigor coa pretensión de dotalo Dereito Civil de Galicia dun novo contido. Por isto, a Lei de 24 de maio de 1995 constituíu para esta comisión o referente necesario do texto que se propón. En consecuencia, tomouse como presuposto a regulación contida na vixente Lei de dereito civil de Galicia. E partiuse da súa estrutura básica e contido, aproveitando os seus acertos.

4. Unha vez que se sentaron os presupostos que se veñen de expoñer, a comisión preguntouse qué é o que convíña conservar, qué se debía modificar, e qué sería oportuno ou necesario desenvolver en relación coa Lei 4/1995, de 24 de maio.

Para tal fin resultaba evidente que non se debía perder de vista o Dereito histórico propio. Tampouco cabía obvia-la xurisprudencia e as opinións doutriniais referentes ó articulado da Lei 4/1995, de 24 de maio. E xunto co anterior, co fin de determina-lo que convíña conservar, o que se debía modificar, e o que sería oportuno ou necesario desenvolver, a comisión considerou que debía asumirse como principio informador deste labor a pretensión de dar solucións específicas a problemas xurídicos propios da realidade social galega.

5. Polo que respecta ó que convén **conservar**, a esta comisión pareceulle adecuado manter inalterado en tódolos seus aspectos o contido da lei vixente no que lles concirne ás institucións e figuras xurídicas que recolle. De entrada, razóns de política lexislativa aconsellaban respecta-lo ámbito da Lei 4/1995, de 24 de maio, propoñendo unha regulación que mantivera o seu contido institucional.

Pero esta opción pola subsistencia das institucións xurídicas reguladas na Lei de dereito civil de Galicia que se propón, non respondeu só á necesidade de respecta-la tradición xurídica propia. Tampouco obedeceu unicamente á conveniencia de manter unha continuidade que eludise a falsa imaxe dunha lexislación que está á busca dun Dereito civil propio. Obedeceu ademais ó feito de que, desde a promulgación da Lei de 24 de maio de 1995, os tribunais tiveron oportunidade de resolver conflitos que afectan a boa parte do articulado da citada disposición legal.

Así: respecto dos **montes veciñais en man común** (artigo 14 LDCG), vid., entre outras, ss. TSXG. 23.9.1999 e 25.11.1999; respecto das **augas de torna a torna ou pilla pillota** (artigo 16 LDCG), vid. STSXG. 28.6.1999 e a sentenza da Audiencia Provincial de Pontevedra de 14.5.1998 -vid. tamén STSXG. 4.12.1994-; respecto da **servidume de paso** (artigos 25 a 29 LDCG) vid., entre outras, ss. TSXG. 11.10.1996 e 29.4.1999; respecto das **serventías** (artigos 30 a 32 LDCG), vid., entre outras, ss. TSXG. 15.6.1997 e 17.12.1999; respecto do **cómaro, ribazo o arró** (artigo 33 LDCG). vid., entre outras, ss. TSXG. 22.10.1999 e 27.1.2000; respecto da **parcería do lugar acasurado** (artigos 71 a 78 LDCG), vid. STSXG. 12.6.1998; ou, en fin, respecto do **dereito de labrar e posuír** (artigos 130 a 133 LDCG), vid. STSXG. 1.4.1998 –así mesmo, vid. STSXG. 4.12.1994-.

Pero ademais, a conveniencia de respecta-lo ámbito da lei vixente ratificábase polo feito da existencia de sentencias que resolvían conflitos referentes a figuras ou institucións sobre as cales se cuestionaba, nalgúns casos non sen certa ironía, a súa subsistencia e a oportunidade da súa regulación pola Lei 4/1995, de 24 de maio.

A este respecto: sobre a **veciña** (artigos 9 a 13 LDCG), vid. STSXG. de 8 de abril de 1998; sobre o **retracto de graciosa** (artigo 34 LDCG), vid. STSXG. de 27 de xaneiro de 1999; ou sobre a **compañía familiar galega** (artigos 100 a 111 LDCG), vid., entre outras, ss. TSXG. de 19 de outubro de 1996, 17 de novembro de 1998 e a de 20 de marzo de 2000.

6. Agora ben, a xuízo desta comisión, a conveniencia de conserva-las institucións reguladas na Lei de 24 de maio de 1995 debía coonestarse coa necesidade ineludible de **modificar** algúns artigos que as regulan. En distintos ámbitos puxéronse de manifesto certos erros que cómpre corrixir. Ademais, algúns erros ou omisións motivaron en certos casos a existencia de dúbidas en relación con algúns aspectos da lei que cómpre aclarar.

6.1. De entre os defectos atribuíbles á Lei 4/1995, de 24 de maio:

A) Uns obedecen á falta de coordinación entre distintos preceptos da citada disposición legal.

Así por exemplo: o artigo 141 considera exclusivamente os “fillos comúns” como beneficiarios da facultade de mellorar, realizada polo cónxuxe comisario, mentres que o artigo 159.2 considera os “fillos ou descendentes comúns” como beneficiarios da mesma facultade; ou o artigo 146.1 -e outros que o secundan- contemplan a lexítima como “cota de activo líquido”, mentres que consonte o artigo 149.1 as “lexítimas haberán de ser satisfeitas necesariamente con bens da herdanza”.

B) Noutros casos, responden a descoidos de redacción de diferentes artigos da lei.

Así por exemplo: o contido dos artigos 134 e 135 –apartamento- reitérase nos artigos 155 e 156 -situados en sede de partillas-; ou o emprego do vocábulo “incluso” no artigo 141,

consecuencia de ser un engadido de última hora a referencia do precepto ás capitulacións matrimoniais como canle da delegación da facultade de mellorar; ou a redacción outorgada ó artigo 140, que fai que o precepto sexa de difícil entendemento.

C) E en certas ocasións obedecen a incorreccións de técnica xurídica.

Así por exemplo: a referencia á plena capacidade “xurídica” *ex* artigo 136; a referencia a un suposto dereito de transmisión no artigo 132.2 cando o precepto contempla -non un caso de supervivencia do mellorado- senón de premoriencia deste; o feito de que se contemple o usufruto universal de viuvez desde a consideración dos pactos sucesorios -vid. artigos 118 e ss.-; ou a localización do artigo 133 no ámbito do dereito de labrar e posuír, cando se trata dunha norma referente á interpretación de calquera pacto sobre a mellora.

6.2. Mais, como dicíamos, algúns dos erros ou omisións trouxeron como consecuencia a existencia de serias dúbidas en relación con aspectos esenciais da lei que precisan de ser aclarados.

Así ocorre, por exemplo, en relación cos problemas de Dereito intertemporal referentes á adquisición por usucapión da servidume de paso; coa natureza xurídica da lexítima a que responde a lei; cos posibles beneficiarios nos casos de delegación da facultade de mellorar; ou coa forma que terá que revesti-lo testamento mancomunado.

7. En conclusión: trátase de conservar, pero intentando corrixi-lo que sexa conveniente e resolvendo as dúbidas de interpretación que suscita o texto vixente. Desta forma, propíciase a seguridade xurídica e elúdese calquera conflictividade que puidera obedecer a unha deficiente regulación legal.

8. Pero ademais de conserva-lo que for necesario, debíase cuestionar tamén o que convén ou cómpre **desenvolver**. O desenvolvemento pode consistir na introducción de preceptos que directamente atendan a integra-lo réxime xurídico de figuras xa reguladas (8.1). Pode consistir ademais na incorporación de preceptos que garden relación con materias que son obxecto de regulación na lei vixente (8.2). Pero o desenvolvemento pode consistir tamén nunha ampliación no que atinxe a materias que, non contempladas na Lei de 24 de maio de 1995, puideran ser incorporadas ó abeiro das competencias que lle corresponden á Comunidade Autónoma ou dos principios que informan o Dereito Civil propio de Galicia (8.3).

8.1. Polo que respecta ó primeiro dos aspectos sinalados, a xuízo desta comisión cómpre complementa-la lei vixente con certos preceptos que permitan integra-lo réxime xurídico de figuras e institucións contempladas nesta. De feito, boa parte do texto que se propón obedece a esta finalidade e pretende supli-las lagoas da lei vixente, anticipándose a eventuais litixios e dando criterios de solución para os conflitos que xa se presentaron.

A) Este labor de desenvolvemento que atende a integra-lo réxime xurídico vixente, afecta a figuras e institucións comprendidas nos títulos I a VII da Lei 4/1995, de 24 de maio.

A isto responde, por exemplo a complementación que a proposta ofrece dos preceptos que regulan a situación de ausencia non declarada, da servidume de paso, do vitalicio, ou das doazóns por razón do matrimonio.

B) Pero o labor de desenvolvemento que responde á integración do réxime xurídico de figuras e institucións afecta tamén a materias reguladas no título VIII da lei. É precisamente neste ámbito do Dereito sucesorio no que se fai especialmente conveniente a tarefa de integración e nun dobre sentido.

a) Por unha parte, cómpre desenvolver materias que, ó non estaren recoñecidas no Código civil, deben ser obxecto dunha regulación ampla que permita excluír eventuais lagoas da lei.

A isto responde, por exemplo a complementación que se ofrece dos preceptos que regulan o testamento mancomunado, das normas que regulan os pactos sobre a mellora que a lei contempla con carácter específico, do apartamento, ou das normas referentes á partición conxunta ou por maioría.

b) E por outra banda, o labor de desenvolvemento é tamén necesario en relación con materias que, reguladas no Código civil, se contemplan de modo incompleto na lei vixente. Esta regulación parcial motivou a existencia de dúbidas fundadas en relación coa aplicabilidade ou non de certos preceptos do Código civil respecto de figuras reguladas na Lei de 24 de maio de 1995. Por isto, esta comisión entendeu que un maior desenvolvemento de tales figuras podería resolver-las dúbidas ás que se fixo referencia.

A isto responde, por exemplo, a complementación que respecto da lei en vigor se ofrece dos preceptos que regulan as lexítimas e a partición. Tocante ás lexítimas, a comisión considerou conveniente continuar na liña do principio de liberdade asentado na citada materia pola lei vixente -vid., por exemplo, os preceptos da LDCG referentes ó apartamento ou ás normas relativas ó pagamento en metálico da lexítima -e asumido tamén noutras comunidades autónomas que gozan de competencias en materia de Dereito civil. En particular, o texto que se propón unicamente considera lexitimarios os descendentes e o cónxuxe viúvo, limitando a lexítima dos descendentes á cuarta parte do haber hereditario líquido do causante. Así mesmo, o texto abunda na posibilidade do pagamento en metálico das lexítimas, posibilitando unha harmonización co tratamento lexislativo dos problemas que presenta a partición da herdanza.

8.2. Este modo de facer, que consiste en avanzar na integración do réxime xurídico aplicable ás figuras que a lei vixente contempla, trae nalgún caso como consecuencia a

conveniencia de estende-la regulación a certas materias que gardan relación directa ou indirecta coas que son obxecto de consideración.

En concreto, o feito de se ofrecer no texto que se propón unha regulación exhaustiva das lexítimas, fai conveniente incorporar normas referentes á preterición e ó desherdo. Por outra banda, as dúbidas que suscitan certas disposicións testamentarias habituais na práctica determinaron a conveniencia de incluír no ámbito do Dereito sucesorio unha sección específica co título “Das disposicións testamentarias especiais”. Baixo este encabezamento quérense resolver os problemas derivados das disposicións testamentarias que teñen o coidado e asistencia do testador como referente, así como as disposicións que afectan a bens gananciais.

8.3. E polo que respecta ó desenvolvemento que se manifesta na extensión da lei a novos ámbitos, esta comisión considerou que se poderían asumir nesta proposta as normas civís referentes á protección de menores (A), e xulgouse conveniente a regulación da autotutela (B).

A) Verbo da protección de menores, constitúe una materia na que se mesturan cuestións de natureza civil, procesual e administrativa. Mais, o que en todo caso non ofrece dúbida é a existencia de aspectos na protección de menores que teñen a súa sede propia nas leis civís. Por isto pareceu conveniente a incorporación á proposta dalgunhas das normas referentes á protección de menores. Ademais, este modo de facer facilitará o desenvolvemento ulterior da materia a través de disposicións de carácter administrativo. A asunción das normas civís referentes á protección de menores, xunto co feito de que -sen prexuízo de certas excepcións- a constitución de calquera vínculo adoptivo precise dunha proposta previa das entidades públicas, motivou que na lei se contemple tamén a adopción.

B) Polo que atinxe á autotutela, trátase dunha figura que non foi contemplada no texto definitivo da Lei 13/1983, de 24 de outubro, de reforma do Código civil en materia de tutela. Sen embargo, o crecente aumento da expectativa de vida xunto coa deterioración psíquica que puidera afectar ás persoas na súa velez, fai cando menos conveniente a existencia de normas que permitan encarreira-la vontade do interesado para unha futura declaración de incapacidade. A isto responde o Título III do texto que se propón no que, seguindo a orientación asumida noutros ordenamentos territoriais como é o caso do Código de Familia catalán e no Dereito comparado Dereito alemán e suízo, por exemplo, se regula a autotutela. En todo caso, a introducción da citada figura efectuose de xeito que non sufrise distorsión o réxime xurídico asignado polo Código civil á tutela.

9. Unha referencia específica requiren as normas contidas no Título Preliminar da Lei de dereito civil de Galicia arts. 1º a 5º e o criterio asumido ó respecto pola comisión. No ámbito do Título Preliminar da lei vixente coexisten normas referentes ó Dereito Civil de Galicia vid., por exemplo, art. 1º, con outras que parecen afectar ó Dereito galego en xeral -vid., por exemplo, art. 2º.2-. A realidade anterior e o feito de constituír a materia

referente ás fontes do Dereito civil de Galicia unha cuestión de política legislativa que excede o propósito técnico-xurídico que guiou os traballos da comisión, é o que motivou que o texto que se propón non inclúa normas relativas ó Título Preliminar.

III. LEI DE DEREITO CIVIL DE GALICIA.

(ÍNDICE)

TÍTULO PRELIMINAR

TÍTULO I: Da protección dos menores

Capítulo I: Disposición xeral

Capítulo II: Do desamparo e da tutela administrativa

Sección 1ª: Disposición xeral

Sección 2ª: Da declaración de desamparo

Sección 3ª: Das medidas de protección

Capítulo III: Da garda administrativa

Sección 1ª: Disposición xeral

Sección 2ª: Da garda administrativa asumida por solicitude á entidade pública.

Sección 3ª: Do exercicio da garda administrativa: O acollemento. Disposicións xerais

Sección 4ª: Do acollemento familiar

Sección 5ª: Do acollemento residencial

Sección 6ª: Da constitución do acollemento

Sección 7ª: Do cesamento do acollemento

Capítulo IV: Da situación de risco e das medidas de protección.

TÍTULO II: Da adopción

Capítulo I: Das persoas que poden adoptar e ser adoptadas.

Capítulo II: Da constitución da adopción

Capítulo III: Da eficacia da adopción

TÍTULO III : Da autotutela

TÍTULO IV: Da situación de ausencia non declarada

TÍTULO V: Da casa e da veciña

TÍTULO VI: Dos dereitos reais

Capítulo I: Dos montes veciñais en man común

Capítulo II: Da comunidade en materia de augas

Capítulo III: Dos muíños de herdeiros

Capítulo IV: Das agras e dos vilares

Capítulo V: Do cómaro, ribazo ou arró

Capítulo VI: Das serventías

Capítulo VII: Da servidume de paso

Sección 1ª: Da adquisición da servidume de paso

Sección 2ª: Dos dereitos e obrigacións dos propietarios dos predios dominante e servente

Sección 3ª: Da extinción e suspensión da servidume de paso

Capítulo VIII: Do retracto de graciosa

TÍTULO VII: Dos contratos

Capítulo I: Dos arrendamentos rústicos

Sección 1ª: Disposicións xerais

Sección 2ª: Do arrendamento do lugar acasrado

Capítulo II: Das parcerías

Capítulo III: Do vitalicio

TÍTULO VIII: Da compañía familiar galega

Capítulo I: Da constitución da compañía

Capítulo II: Da administración da compañía

Capítulo III: Da modificación da compañía

Capítulo IV: Da extinción da compañía

TÍTULO IX: Do réxime económico familiar

Capítulo I: Disposicións xerais

Capítulo II: Das capitulacións matrimoniais

Capítulo III: Das doazóns por razón de matrimonio

TÍTULO X: Da sucesión por causa de morte

Capítulo I: Disposicións xerais

Capítulo II: Dos testamentos

Sección 1ª: Do testamento aberto ordinario

Sección 2ª: Do testamento mancomunado

Sección 3ª: Do testamento por comisario

Sección 4ª: Das disposicións testamentarias especiais

Capítulo III: Dos pactos sucesorios

- Sección 1ª: Disposicións xerais
- Sección 2ª: Dos pactos de mellora
- Sección 3ª: Da mellora de labrar e posuír
- Sección 4ª: Do apartamento

*Capítulo IV: Do usufructo do cónxuxe viúvo**Capítulo V: Das lexítimas*

- Sección 1ª: Disposicións xerais
- Sección 2ª: Da lexítima dos descendentes
- Sección 3ª: Da lexítima do cónxuxe viúvo
- Sección 4ª: Da preterición e o desherdo

*Capítulo VI: Da sucesión intestada**Capítulo VII: Da partición da herdanza*

- Sección 1ª: Disposicións xerais
- Sección 2ª: Da partición polo testador
- Sección 3ª: Da partición polo contador-partidor
- Sección 4ª: Da partición polos herdeiros

DISPOSICIÓN ADICIONAL**DISPOSICIÓN TRANSITORIAS****DISPOSICIÓN DERROGATORIA****DISPOSICIÓN FINAL**

D. José Luis Espinosa de Soto
Vocal da Xunta Directiva do
Ilustre Colexio Notarial de A Coruña

D. Gerardo García-Boente Sánchez
Decano do Ilustre
Colexio Notarial de A Coruña

D. José Manuel Lois Puente
Notario de A Coruña

D. Fernando José Lorenzo Merino
Catedrático de Dereito civil
Universidade de Vigo

D. Eduardo Méndez Apenela
Notario de Pontevedra

D. Francisco M. Ordóñez Armán
Notario de A Coruña

D. Miguel Ángel Pérez Álvarez
Catedrático de Dereito civil
Universidade de A Coruña

D. Ángel Luis Rebolledo Varela
Catedrático de Dereito civil
Universidade de Santiago de Compostela

TEXTO DA
LEI DE DEREITO CIVIL DE GALICIA
QUE A COMISIÓN PROPÓN

-PRIMEIRO BORRADOR-

TÍTULO PRELIMINAR

Tal e como se xustifica no epígrafe II.9, no ámbito do Título Preliminar da Lei 4/1995, de 24 de maio, coexisten normas referentes ó Dereito Civil de Galicia, por exemplo, art. 1º: “*O Dereito civil de Galicia* está integrado polos usos e costumes propios e polas normas contidas na presente lei, así como polas demais leis galegas que o conserven, desenvolvan e integren”, con outras que parecen afecta-lo Dereito galego en xeral, por exemplo, art. 2º.2: “*O Dereito galego* interpretarase e integrará desde os principios xerais que o informan, os usos, os costumes, a xurisprudencia e a doutrina que encarna a tradición xurídica galega”.

A realidade anterior e o feito de constituí-la materia referente ás fontes do Dereito civil de Galicia unha cuestión de política lexislativa que excede o propósito técnico-xurídico que guiou os traballos da comisión, é o que motivou que o texto que se propón non inclúa normas relativas ó Título Preliminar -vixentes artigos 1º a 5º da Lei 4/1995, de 24 de maio, de dereito civil de Galicia-.

TÍTULO I
DA PROTECCIÓN DE MENORES

CAPÍTULO I
DISPOSICIÓN XERAL

Art. 6º. Co fin de garanti-los dereitos dos menores e de emenda-las situacións de desamparo ou de risco en que se puidesen atopar, a Xunta de Galicia exercerá a través do organismo competente a protección dos menores que residan ou se atopen en Galicia.

CAPÍTULO II
DO DESAMPARO E DA TUTELA ADMINISTRATIVA

SECCIÓN 1ª
Disposición xeral

Art. 7º. Correspóndelle á entidade pública competente a tutela dos menores que se encontren en situación de desamparo. Considérase desamparo a situación que se produce de feito por mor do incumprimento, ou do imposible ou inadecuado exercicio dos deberes de protección establecidos polas leis para a garda dos menores, cando estes queden privados da necesaria asistencia moral ou material.

SECCIÓN 2ª

Da declaración de desamparo

Art. 8º. 1. A declaración de desamparo e a conseguinte asunción da tutela deberá facerse mediante resolución administrativa motivada na que constará a específica medida de protección acordada pola entidade pública en interese do menor.

2. A resolución deberase poñer en coñecemento do Ministerio Fiscal e deberalles ser notificada ós pais, tutores ou gardadores do menor nun prazo de corenta e oito horas.

3. Os pais, tutores ou gardadores serán informados no momento da notificación, das causas que deron lugar á intervención da Administración e dos posibles efectos da decisión adoptada. A información deberá facerse de forma presencial, de xeito claro e comprensible.

4. Para formular oposición ante os tribunais civís ás resolucións en materia de protección de menores non será necesaria a reclamación previa en vía administrativa. A oposición ás resolucións administrativas en materia de protección de menores rexerese polo disposto no artigo 780 da Lei de axuízamento civil.

Art. 9º. 1. A declaración de desamparo e a conseguinte asunción da tutela pola entidade pública trae consigo a suspensión da patria potestade ou tutela ordinaria a que estivese sometido o menor.

2. Non obstante, serán válidos os actos de contido patrimonial que realicen os pais ou tutores en representación do menor e que sexan beneficiosos para el.

SECCIÓN 3ª

Das medidas de protección

Art. 10º. 1. A decisión da entidade pública respecto do menor declarado en desamparo consistirá en promover algunha das seguintes medidas:

1º. A reinserción do menor no propio núcleo familiar en que se producise o desamparo, cando isto sexa posible e o interese do menor o aconselle.

2º. A constitución da tutela ordinaria, nos casos en que sexa conveniente para o interese do menor.

3º. A adopción, cando non sexa conveniente a reinserción do menor na súa familia de orixe.

4º. A declaración de incapacidade do menor, no caso de concorrer algunha das causas de incapacitación.

2. De non ser posible a reinserción do menor na súa propia familia, ou se constituíse a tutela ordinaria ou a adopción, correspóndelle á entidade pública a garda do menor que se exercerá por medio do acollemento.

Art. 11. Serán principios retores para os efectos de decidi-la medida de protección axeitada para o menor en desamparo, os seguintes:

- 1º. O principio de supremacía do interese do menor.
- 2º. O principio do mantemento do menor no medio familiar de orixe, salvo que non sexa conveniente para o seu interese.
- 3º. O principio de integración familiar e social do menor.

CAPÍTULO III

DA GARDA ADMINISTRATIVA

SECCIÓN 1ª

Disposición xeral

Art. 12. Correspóndelle á Administración a garda dos menores:

- 1º. Como función inherente á tutela administrativa asumida pola entidade pública nos casos en que se declare o desamparo.
- 2º. Cando por solicitude dos pais ou tutores a entidade pública acceda a asumila provisionalmente.
- 3º. Se así o acorda o xuíz nos casos en que legalmente proceda.

SECCIÓN 2ª

Da garda administrativa asumida por solicitude á entidade pública

Art. 13. 1. En caso de mediar circunstancias graves que lles impidan exercita-las súas funcións, os pais, tutores ou gardadores poderán solicitar da entidade pública competente, que asuma a garda do menor durante o tempo que sexa preciso.

2. De se acepta-la solicitude, a cesión da garda á entidade pública deberá facerse por escrito, no cal se fará constar que os pais, tutores ou gardadores foron informados das responsabilidades que seguen a manter respecto do menor, así como do xeito en que a Administración exercerá a dita garda.

3. Nos supostos de garda de feito, a entidade pública procurará ademais a formalización da situación do menor promovendo a medida de protección que corresponda.

4. Cando concorran circunstancias que así o aconsellen, a Administración poderá modifica-la forma de exercicio da garda. Neste caso deberá comunicárselles ós pais, tutores ou gardadores, así como ó Ministerio Fiscal, a razón da modificación e a nova forma de garda adoptada.

Art. 14. A garda administrativa asumida por solicitude á entidade pública cesará:

- 1º. Por pedimento dos pais, tutores ou gardadores.
- 2º. Por decisión da propia entidade pública cando, en atención ó interese do menor, considere que non se xustifica a persistencia da situación de garda administrativa.

SECCIÓN 3ª

Do exercicio da garda administrativa: O acollemento. Disposicións xerais.

Art. 15. 1. A garda será exercida pola entidade pública correspondente mediante o acollemento do menor.

2. O acollemento pode ser familiar ou residencial. No primeiro, a garda exerceítaa a persoa ou persoas do grupo familiar determinadas pola entidade pública. No acollemento residencial a garda exerceítaa o director do centro ou institución en que sexa acollido o menor.

3. Teña ou non a Administración a tutela ou a garda do menor, a constitución do acollemento require sempre o consentimento da entidade pública competente.

Art. 16. 1. Terase de evitar que o exercicio da garda traia consigo a separación dos irmáns, procurando que sexan acollidos por unha mesma persoa ou persoas e, de se-lo caso, nun único centro ou institución.

2. De xurdiren problemas graves de convivencia entre o menor e maila persoa ou persoas a que foi confiado, o propio menor ou persoa interesada poderán solicita-la remoción da garda.

3. Tódalas actuacións de formalización e cesación do acollemento practícaranse coa obrigada reserva.

SECCIÓN 4ª

Do acollemento familiar

Art. 17. 1. O acollemento familiar produce a plena participación do menor na vida de familia e impón a quen o recibe as obrigacións de velar por el, telo na súa compañía, alimentalo, educalo e procurarlle unha formación integral.

2. Salvo que o interese do menor o desaconselle, procurarase o acollemento dunha persoa ou persoas que formen parte da familia extensa do menor, evitando a súa erradicación do propio ámbito familiar.

Art. 18. O acollemento familiar pode asumir as modalidades de acollemento simple, permanente ou preadoptivo.

Art. 19. O acollemento familiar simple ten carácter transitorio, e procédese á súa constitución:

1º. Nos casos en que se prevexa como posible a reinserción do menor na súa propia familia.

2º. Como medida provisional ata que se lle poida procurar ó menor outra forma de protección de carácter estable.

Art. 20. 1. Procede a formalización do acollemento familiar permanente cando a idade ou outras circunstancias persoais ou familiares o aconsellen, e así o dictaminen os servicios de atención ó menor.

2. Nestes casos, a entidade pública poderá solicitar do xuíz que se lle atribúa, a quen acolle ó menor, as facultades que faciliten o desempeño das súas funcións.

Art. 21. 1. O acollemento familiar preadoptivo formalizarao a entidade pública cando eleve ante a autoridade xudicial a proposta de adopción dun menor. Para iso é necesario:

1º. Que o menor se encontre en situación xurídica adecuada para que poida ser adoptado.

2º. Que os acolleedores sexan seleccionados, reúnan os requisitos precisos para adoptar, e que presen ante a entidade pública o seu consentimento á adopción.

2. A entidade pública tamén poderá formalizar un acollemento familiar preadoptivo cando, con anterioridade á presentación da proposta de adopción, aprecie a necesidade de fixar un período de adaptación do menor á familia dos posibles adoptantes. Este período será o máis breve posible e procurárase que non exceda o prazo dun ano.

SECCIÓN 5ª

Do acollemento residencial

Art. 22. O acollemento residencial ten carácter subsidiario respecto do familiar e das demais medidas de protección do menor. Só se poderá recorrer ó acollemento residencial de non ser posible ou, en atención ó interese do menor, de considerárense inadecuados o mantemento do menor na súa familia, o acollemento familiar, a constitución da tutela ordinaria ou a adopción.

SECCIÓN 6ª

Da constitución do acollemento

Art. 23. 1. Para a constitución do acollemento terán de prestar consentimento:

1º. A entidade pública, teña ou non a tutela ou a garda do menor.

2º. A persoa ou persoas que reciban o menor en acollemento.

3º. O propio menor se ten cumpridos doce anos.

4º. Cando sexan coñecidos os pais que non estean privados da patria potestade, ou o titor, tamén será preciso que presten ou teñan prestado o seu consentimento.

2. Se os pais ou o titor non consenten ou se opoñen, o acollemento só o poderá ser acordado polo xuíz consonte os trámites da Lei de axuízamento civil. Non obstante, a entidade pública poderá acordar, en interese do menor, un acollemento familiar provisional que subsistirá ata que recaia resolución xudicial.

3. En todo caso, o menor de doce anos que teña madurez abonda deberá ser oído.

Art. 24. O acollemento formalízase por escrito. Unha vez concluído o expediente, a entidade pública terá de lle remitir ó Ministerio Fiscal o documento de formalización do acollemento.

Art. 25. Nos casos en que o acollemento deba ser acordado polo xuíz, a entidade pública, logo de realizadas as dilixencias oportunas e de concluído o expediente, presentaralle a proposta de acollemento á autoridade xudicial de xeito inmediato e, en todo caso, no prazo máximo de quince días.

SECCIÓN 7ª

Do cesamento do acollemento

Art. 26. 1. O acollemento cesará:

1º. Por decisión xudicial.

2º. Por vontade das persoas que teñen acollido o menor, logo de comunicación á entidade pública.

3º. A pedimento dos pais que teñen a patria potestade, do titor, ou do gardador de feito, cando soliciten te-lo menor na súa compañía.

4º. Por decisión da entidade pública que ten a tutela ou a garda do menor, cando, oídos os aco-lledores, o considere necesario para salvagarda-lo interese do menor.

2. Será precisa resolución xudicial de cesación dos acollementos que sexan acordados polo xuíz.

CAPÍTULO IV

DA SITUACIÓN DE RISCO E DAS MEDIDAS DE PROTECCIÓN

Art. 27. 1. Existe situación de risco cando concorren circunstancias que permiten presumir un inminente ou próximo desamparo do menor, ou cando resulte conculcado o seu desenvolvemento persoal ou social.

2. En tales casos, a actuación dos poderes públicos orientarase á prevención do desamparo e á reparación da situación de risco que puidese afecta-lo menor.

TÍTULO II

DA ADOPCIÓN

CAPÍTULO I

DAS PERSOAS QUE POIDAN ADOPTAR E SER ADOPTADAS

Art. 28. A adopción require que o adoptante sexa maior de vintecinco anos. Na adopción por ámbolos cónxuxes basta que un deles teña alcanzada a dita idade. En todo caso, o adoptante deberá ter, polo menos, catorce anos mais có adoptado.

Art. 29. Unicamente poderán ser adoptados os menores non emancipados. Como excepción, poderá ser adoptado un maior de idade ou un menor emancipado se, inmediatamente antes da emancipación, existise entre adoptante e adoptando unha situación de acollemento ou convivencia, iniciada antes de que o adoptando cumpra os catorce anos.

Art. 30. Non poderán ser adoptados:

1º. Os descendentes.

2º. Os parentes en segundo grao da liña colateral por consanguinidade ou afinidade.

Art. 31. Salvo os casos de adopción por ámbolos cónxuxes, ninguén pode ser adoptado por máis dunha persoa.

Art. 32. Poderá constituírse unha nova adopción:

1º. En caso de morte do adoptante.

2º. Cando o xuíz acorde a exclusión do adoptante das funcións tuitivas por incorrer en causa de privación da patria potestade.

CAPÍTULO II

DA CONSTITUCIÓN DA ADOPCIÓN

Art. 33. A adopción constitútese por resolución xudicial. Para estes efectos terase en conta sempre o interese preferente do adoptando, así como a idoneidade do adoptante ou adoptantes para o exercicio da patria potestade.

Art. 34. 1. Para iniciar o expediente de adopción é necesaria a proposta previa da entidade pública a favor do adoptante ou adoptantes que declarase idóneos para o exercicio da patria potestade.

2. A declaración de idoneidade poderá ser previa á proposta de adopción.

Art. 35. 1. Non se require a proposta previa da entidade pública cando nu adoptando conorra algunha das seguintes circunstancias:

1ª. Ser orfo e parente do adoptante en terceiro grao por consanguinidade ou afinidade.

2ª. Ser fillo do consorte do adoptante.

3ª. Levar máis dun ano acollido legalmente polo adoptante na modalidade de acollemento preadoptivo.

4ª. Levar máis dun ano baixo a tutela do adoptante.

5ª. Ser maior de idade ou menor emancipado.

2. Nos catro primeiros supostos do apartado anterior poderá constituírse a adopción anque o adoptante falecese. Para iso é necesario que o adoptante xa tivera prestado ante o xuíz o seu consentimento para a adopción. Constituída en tales casos a adopción, os efectos da resolución xudicial retrotraeranse á data en que o adoptante prestase o consentimento.

Art. 36. 1. Terán de consentir a adopción:

1º. O adoptante ou adoptantes.

2º. O adoptando maior de doce anos.

2. O consentimento deberá prestarse en presenza do xuíz.

Art. 37. 1. Deberán asentir á adopción na forma establecida na Lei de axuízamento civil:

1º. O cónxuxe do adoptante, salvo que medie separación legal por sentenza firme ou separación de feito, por mutuo acordo que conste fidedignamente.

2º. Os pais do adoptando que non se atope emancipado, salvo que estean privados da patria potestade por sentenza firme ou incursos en causa legal para tal privación.

2. Non será necesario o asentimento cando os que deban prestalo se encontren imposibilitados para iso. A dita imposibilidade terá que ser apreciada motivadamente na resolución xudicial que constitúa a adopción.

3. O asentimento da nai non se poderá prestar ata que transcorran trinta días desde o parto.

Art. 38. Deberán ser oídos polo xuíz:

1º. Os pais que non fosen privados da patria potestade, cando o seu asentimento non sexa necesario para a adopción.

Na citación ós pais para o trámite de audiencia precisárase a circunstancia pola cal deban simplemente ser oídos. Nos casos en que os pais pretendan que se recoñeza a necesidade do seu asentimento para a adopción seguirase o procedemento previsto no artigo 781 da Lei de axuízamento civil.

2º. O titor e, se é o caso, o gardador ou gardadores.

3º. O adoptando menor de doce anos, se tivese xuízo abondo.

4º. A entidade pública co fin de aprecia-la idoneidade do adoptante, cando o adoptando leve máis dun ano acollido legalmente por aquel.

CAPÍTULO III

DA EFICACIA DA ADOPCIÓN

Art. 39. A filiación adoptiva produce os mesmos efectos cá filiación por natureza.

Art. 40. 1. A adopción produce a extinción dos vínculos xurídicos entre o adoptado e a súa familia anterior.

2. Sen embargo, subsistirán os vínculos xurídicos coa familia paterna ou materna, segundo o caso, nos supostos seguintes:

1º. Cando o adoptado sexa fillo do cónxuxe do adoptante, anque o consorte falecese.

2º. Cando só un dos proxenitores estea legalmente determinado e o adoptante sexa persoa de distinto sexo ó do dito proxenitor, sempre que o adoptante solicite tal efecto, o adoptado maior de doce anos e o pai ou a nai cun vínculo que deba persistir.

3. O establecido nos apartados anteriores enténdese sen prexuízo do disposto sobre impedimentos matrimoniais.

Art. 41. 1. A adopción é irrevogable.

2. O xuíz poderá acorda-la extinción da adopción por pedimento do pai ou da nai que, por causa que non lles fose imputable, non interviñesen no expediente de adopción segundo o prescrito nos preceptos que o regulan. Para estes efectos será necesario que a demanda se interpoña dentro dos dous anos seguintes á adopción e que a extinción solicitada non prexudique gravemente ó menor.

3. A determinación da adopción que por natureza lle corresponda ó adoptado non afecta á adopción.

Art. 42. 1. O xuíz, por pedimento do Ministerio Fiscal, do adoptado ou do seu representante legal, acordará que o adoptante que incorra en causa de privación da patria potestade quede excluído das funcións tuitivas e dos dereitos que por lei lle correspondan respecto do adoptado ou dos seus descendentes, ou nas súas herdanzas.

2. Logo de acadada a plena capacidade, a exclusión só a poderá pedir o adoptado, dentro dos dous anos seguintes.

3. Deixarán de producir efecto as restriccións ás que se refire o apartado 1 deste artigo por determinación do propio fillo, logo de atinxida a plena capacidade.

TÍTULO III DA AUTOTUTELA

Art. 43. En previsión dunha eventual incapacidade, calquera persoa maior de idade poderá designar en escritura pública a persoa ou persoas, físicas ou xurídicas, para que exerzan o cargo de titor. Do mesmo xeito, poderá nomear substitutos ós que designase para exercer a tutela e excluír determinadas persoas do cargo.

Art. 44. O interesado tamén poderá delegar no seu cónxuxe ou noutro familiar a elección do futuro titor entre unha pluralidade de persoas físicas ou xurídicas, previamente identificadas ou relacionadas en escritura pública.

Art. 45. Así mesmo o interesado poderá:

1º. Fixa-la retribución do futuro titor e sinala-las regras xerais de funcionamento e contido da tutela prevista, especialmente no que se refire ó coidado da súa persoa.

2º. Proponer medidas de vixilancia e control da actuación tutelar, así como regras para a administración dos seus bens.

Art. 46. As disposicións ás que se refiren os artigos anteriores vincularán o xuíz ó constituí-la tutela, salvo que o beneficio do incapacitado esixa outra cousa, nese caso farao mediante decisión motivada.

TÍTULO IV DA SITUACIÓN DE AUSENCIA NON DECLARADA

Art. 47. Encóntrase en situación de ausencia non declarada a persoa da cal se ignora o seu paradiro ou aquela que non se pode localizar de modo transitorio.

Art. 48. A situación de ausencia efectiva do domicilio habitual poderá acreditarse mediante acta de notoriedade tramitada por notario hábil, na que se fará consta-la persoa á que lle corresponde a representación e a defensa dos intereses do ausente.

Art. 49. 1. Na situación de ausencia non declarada, agás previsión expresa do ausente, correspóndelle ó cónxuxe non separado legalmente ou de feito, ós descendentes maiores de idade, e ós ascendentes, por esta orde, a representación do ausente de feito en tódolos actos e negocios xurídicos de administración ordinaria que non se poidan demorar, a obrigaición de velar polos intereses deste, así como insta-la acta á que se refire o artigo anterior. Entre os descendentes a preferencia correspóndelle ó de maior idade. Entre os ascendentes ó máis novo.

2. En calquera caso, quedarán a salvo as facultades de representación que fosen conferidas polo ausente de feito.

Art. 50. O representante obrigará ó ausente de feito en tódolos actos e negocios realizados consonte o artigo anterior, e serán aplicables, en canto a dereitos e obrigacións, as regras do mandato, sen outras excepcións cás contempladas nestes preceptos.

Art. 51. O representante do ausente percibirá, en concepto de retribución mínima, un vintecinco por cento dos froitos que xeren os bens que administre.

TÍTULO V DA CASA E DA VECIÑA

Art. 52. A casa patrucial e os seus anexos constitúen un patrimonio indivisible.

Art. 53. Os patrucios dunha parroquia constitúen a veciña, que administra os bens en man común segundo o costume e consonte o acordado pola maioría.

Quedarán excluídos deste réxime os montes veciñais en man común, que se rexerán polas normas que lles sexan de aplicación.

Art. 54. A *veciña* reunirse polo menos unha vez ó ano cándo, cómo e ónde o acorde, e estará presidida polo vigairo, o patrucio de máis idade e pola persoa escollida pola maioría dos patrucios. O presidente ten voto de calidade en caso de empate.

Art. 55. O presidente convocará os patrucios con tres días de antelación. De non facelo así, a *veciña* reunirse o 31 de decembro de cada ano, salvo que houberse costume de se reunir outro día.

Art. 56. Na reunión anual da *veciña* polo menos someteranse a aprobación as contas do ano anterior e fixaranse os plans ou obxectivos de actuación para o ano seguinte. Os acordos inusitados serán documentados.

TÍTULO VI DOS DEREITOS REAIS

CAPÍTULO I *DOS MONTES VECIÑAIS EN MAN COMÚN*

Art. 57. Son montes veciñais en man común os terreos situados na Comunidade Autónoma de Galicia que, con independencia da súa orixe, das súas posibilidades productivas, do seu aproveitamento actual e da súa vocación agraria, pertencen a agrupacións veciñais na súa calidade de grupos sociais, e non como entidades administrativas, e aqueles que se veñan aproveitando consuetudinariamente en réxime de comunidade sen asignación de cotas polos membros daquelas, na súa condición de veciños con casa aberta e con fume.

Art. 58. Os terreos ós que se refire o artigo anterior poderanse declarar montes veciñais en man común en virtude de sentenza firme dictada pola xurisdicción ordinaria ou ser obxecto de clasificación como tales montes veciñais, que realizarán os xurados provinciais.

Art. 59. Iniciado o expediente de clasificación de montes veciñais en man común, ningún terreo afectado por aquel poderá ser obxecto de alleamento, división ou gravame ata que o xurado dicte a resolución oportuna, e para tal efecto practicarase a correspondente anotación no Rexistro da Propiedade. Non obstante, se o terreo estivese inscrito con asignación de diferente titularidade en virtude de sentenza dictada en xuízo declarativo, suspenderase a tramitación e os efectos do expediente ata que recaia resolución dictada pola xurisdicción ordinaria.

Art. 60. Logo de clasificado o monte fixarase a superficie e extremas deste, achegando á resolución planimetría suficiente, cos datos descritivos precisos, e procederase á súa sinalización e demarcación, que realizará de xeito gratuíto a Consellería de Medio Ambiente. Así mesmo, figurará o estado económico de aproveitamentos, usos, concesións e consorcios. Ó mesmo tempo, o Xurado remitirá testemuño da resolución ó Rexistro da Propiedade, para os efectos de que se proceda á anotación preventiva da clasificación do monte.

Art. 61. A propiedade dos montes veciñais en man común é de natureza privada e colectiva, e correspóndelle a súa titularidade dominical e aproveitamento á comunidade veciñal correspondente.

Art. 62. 1. A comunidade veciñal entenderase composta polos veciños que a integren en cada momento.

2. Terán a condición de veciños comuneiros aquelas persoas titulares de unidades económicas, productivas ou de consumo, con casa aberta e residencia habitual independente dentro da área xeográfica sobre a que se asente o grupo social ó que tradicionalmente estivese adscrito o aproveitamento do monte.

3. Os estatutos da comunidade veciñal poderán establecer un prazo mínimo de residencia para adquirir-la condición de comuneiro que, en ningún caso, poderá ser superior a un ano.

4. Non se poderá eximi-lo cumprimento do requisito de residencia habitual salvo causas xustificadas, e sen que a exención poida supera-los dous meses en cada ano natural.

Art. 63. A acción para reclama-lo recoñecemento da condición de comuneiro prescribe ós trinta anos.

Art. 64. A condición de comuneiro perderase, exclusivamente, desde o momento en que deixen de cumprírense os requisitos esixidos para a integración na comunidade veciñal. En todo caso, a perda desta condición deberá ser acordada pola Asemblea Xeral, trala súa inclusión na orde do día, con expresión individualizada dos afectados e sempre con audiencia destas.

CAPÍTULO II

DA COMUNIDADE EN MATERIA DE AUGAS

Art. 65. 1. O propietario ou posuidor dun terreo pode aproveita-las augas da chuvia, estancadas ou non, e fará saí-las sobrantas polo lugar acostumbrado.

2. O propietario ou posuidor tamén pode aproveita-las augas subterráneas que nazan ou agromen no seu terreo, sempre sen prexuízo dos dereitos preexistentes.

3. As augas de chuvia e as que nazan ou agromen nos montes veciñais en man común aproveitaranse de conformidade co que acorde o organismo representativo da comunidade veciñal, segundo os usos e costumes da comunidade, e sen prexuízo dos aproveitamentos existentes.

Art. 66. 1. As augas de *torna a torna* ou *pilla pillota* aproveitaranse segundo o costume ou conforme ó acordo unánime dos usuarios ou partícipes e, a pedimento de calquera deles, partiranse por horas, días ou semanas, en proporción á extensión que se viñese regando sen que se lles poida dar ás augas un uso distinto daquel para o que foron rateadas.

2. Os aproveitamentos existentes presúmense inmemoriais e por acta notarial de presenza poderán ser inscritos no Rexistro da Propiedade de conformidade co disposto na lexislación hipotecaria.

Art. 67. O disposto neste capítulo enténdese sen prexuízo do establecido na lexislación de augas.

CAPÍTULO III

DOS MUÍÑOS DE HERDEIROS

Art. 68. Son *muíños de herdeiros* os de propiedade común indivisible dedicados a moer grans para consumo familiar e alimentación do gando dos seus copropietarios, calquera que sexa a súa orixe e estado de conservación.

Art. 69. 1. O aproveitamento da cota indivisa na propiedade farase por pezas ou grupos de horas que acorden os copartícipes e nos días que establezan e, no seu defecto, polo que sexa costume, e é exclusiva de cada propietario a cota asignada e, polo tanto, susceptible de permuta, alleamento ou arrendamento, facendo seus os froitos ou utilidades que produza.

2. Os copropietarios contribuirán proporcionalmente ós custos de conservación e reparación do edificio, o seu contorno, maquinaria e aproveitamento da auga, sen que entre eles haxa que pagar maquía.

3. Os copropietarios poderán exercita-lo retracto de comuneiros, en caso de transmisión inter vivos, da peza ou parte da peza da que outro partícipe dispuxese.

Art. 70. 1. Calquera modificación no uso e aproveitamento respectará o dereito de cada partícipe e requirirá o voto favorable da maioría de comuneiros que, pola súa vez, deteña a maior parte do uso e aproveitamento.

2. Os acordos da maioría que modifiquen o uso e aproveitamento serán executivos, pero impugnables nos trinta días seguintes ó acordo ou notificación.

CAPÍTULO IV

DAS AGRAS E DOS VILARES

Art. 71. 1. A propiedade sobre os terreos integrantes da agra ou vilar levará inherente un dereito de copropiedade sobre os seus muros ou cercados.

2. As partes en copropiedade non poderán ser alleadas ou gravadas con independencia dos terreos dos que se reputan elementos alleos e inseparables, e na transmisión, por calquera título, do dominio dalgunha delas entenderase comprendida a cota de participación en tales elementos.

Art. 72. De non haber pacto ou normas específicas de concentración parcelaria, o uso rexerá o aproveitamento e, en xeral, as relacións xurídicas dos propietarios dos terreos que integren a agra ou vilar.

Art. 73. O propietario ou persoa que utilice a agra, no seu nome ou por título distinto, e use a parcela ou parcelas sen respecta-los usos, indemnizará polos danos e prexuízos ocasionados.

Art. 74. Ningún propietario ou persoa que a título distinto utilice o terreo ou terreos da agra estará obrigado a pagar melloras, novos servicios ou instalacións, pero non poderá proveitalas sen antes paga-lo que corresponda ó seu predio ou predios.

CAPÍTULO V

DO CÓMARO, RIBAZO OU ARRÓ

Art. 75. O cómaro, ribazo ou arró e os muros de contención de terreos lindeiros situados a distinto nivel ou socalco presúmese, agás proba en contrario, que forman parte do predio situado no plano superior e o seu propietario ou posuidor están obrigados a realiza-las obras e reparacións necesarias para a súa conservación e mantemento.

CAPÍTULO VI

DAS SERVENTÍAS

Art. 76. A serventía é o paso ou camiño privado de titularidade común e sen asignación de cotas, calquera que sexa o que cada un dos usuarios ou causantes cedesen para a súa constitución, que se encontra establecido sobre a propiedade non exclusiva dos lindeiros e que teñen dereito a usar, gozar e posuír en común para os efectos de paso e servicio dos predios.

Art. 77. Se algún dos lindeiros acreditar a adquisición exclusiva da parte do paso ou camiño que discorre sobre o seu terreo, o que alegue a existencia de serventía deberá proba-la súa constitución, que poderá ser declarada contra o que se opón ó paso, en beneficio da comunidade, sen necesidade de intervención dos demais cotitulares, ós que lles aproveitarán as resolucións favorables sen que os prexudiquen as adversas.

Art. 78. Salvo proba en contrario, presúmese a existencia de serventía:

- 1º. Se os terreos forman ou formaron parte do agro, *agra* ou *vilar*, e se proba o uso continuo.
- 2º. Cando o paso ou camiño foi establecido na partición de herdanza ou división de cousa común como servicio para todos ou algún dos terreos resultantes.
- 3º. Se o camiño aparece referido como estrema nos títulos dos terreos que se sirven por el.

4º. Cando o paso ou camiño é usado polo lindeiros para acceder ós seus terreos situados sen outra saída a camiño público.

Art. 79. Ningún cotitular da serventía poderá exercita-la acción de división.

Art. 80. Tódolos partícipes están obrigados a contribuír, por partes iguais, cos gastos de conservación da serventía nos termos que acorde a maioría.

Art. 81. 1. Calquera modificación ou alteración da serventía requirirá o consentimento unánime dos copropietarios.

2. Non obstante, se o trazado do paso ou camiño dentro dos terreos achegados para a constitución da serventía lle impedise ó condono realizar no resto do seu terreo obras, reparacións ou melloras importantes, poderá variarse pola súa conta sempre que ofrezca nela outro lugar igualmente idóneo, e de xeito que non resulte prexuízo grave para os demais cotitulares da serventía.

CAPÍTULO VII

DA SERVIDUME DE PASO

SECCIÓN 1ª

Da adquisición da servidume de paso

Art. 82. 1. A servidume de paso adquirese por lei, por dedicación do dono do predio servente ou por negocio xurídico. Tamén pode adquirirse por usucapión.

2. A acción negatoria desta servidume prescribe ós trinta anos contados desde o momento en que se comezou a exercita-lo paso, salvo que o exercicio tivera lugar de xeito clandestino, con violencia ou que constituíse acto meramente tolerado. Correspóndelle ó dono do predio presuntamente servente, acreditar que o paso se exercitou por mera tolerancia.

Art. 83. 1. O propietario, o posuidor en concepto de dono e o titular dun dereito real de uso e gozo dun terreo situado entre outros alleos, sexa rústico ou urbano, ten dereito a esixi-la constitución forzosa de servidume de paso polas herdades veciñas, logo da correspondente indemnización.

2. Considérase enclavado o terreo que carece de acceso suficiente a camiño público transitable para satisfacer-las necesidades permanentes de explotación, uso e gozo do predio conforme ó seu destino económico actual, e o acceso só é posible a través doutros predios de allea pertenza e sobre os que o lexitimado, para pedi-la constitución da servidume, carece de calquera outro título que lle permita efectua-lo tránsito.

3. Se a servidume de paso se constituí de xeito que poida ser continuo o seu uso para tódalas necesidades do predio dominante establecendo unha vía permanente, a indemnización consistirá no valor do terreo que se ocupe e no importe dos prexuízos que se causen no predio servente.

4. Cando se estableza o paso necesario a través do predio servente sen vía permanente, a indemnización consistirá no aboamento do prexuízo que ocasionese este gravame.

Art. 84. 1. A servidume forzosa de paso establecerase polo predio ou predios en que, satisfeitas as necesidades do dominante, se cause o menor prexuízo e, en canto fose conciliable con esta regra, por onde sexa menor a distancia desde o predio dominante ó camiño público.

2. Para a concreción da servidume de paso dentro do predio servente teranse en conta as regras do apartado anterior, e a súa anchura e forma de exercicio será a que abonde para as necesidades do predio dominante.

3. Se a situación de enclave xurdise pola supresión dun paso previo ata entón tolerado, o lexitimado para esixir a constitución da servidume poderá instala exclusivamente sobre o predio ou predios polo que se viña exercendo, sobre os que se establecerá sempre e cando se acredite que nel ou neles concorren as circunstancias determinadas no apartado 1 deste artigo.

4. En ningún caso se poderá impoñer unha servidume de paso sobre un predio se a constitución supón a inutilidade económica deste.

Art. 85. 1. Se logo de adquirido un predio por venda, voluntaria ou non, permuta, partición ou calquera outro título, oneroso ou gratuíto, *inter vivos* ou *mortis causa*, quedase enclavado entre algún do transmitinte ou partícipe, este e os seus causa habentes, sexan a título universal ou particular, están obrigados a constituír servidume de paso sobre os seus predios sen indemnización, salvo que respecto desta se pactase o contrario.

2. En defecto de constitución voluntaria da servidume de paso á que se refire o apartado anterior, poderá esixirse a súa imposición forzosa. A servidume establecerase sobre o predio do transmitinte ou partícipe, anque o terreo enclavado o estea tamén entre outro de allea pertenza, sempre que o seu estado actual permita o paso abondo para satisfacer as necesidades do fondo intercluso.

3. Presúmese, sen admisión de proba en contrario, que a servidume se constituíu no momento do alleamento ou partición, sempre que o paso a camiño público desde o terreo enclavado se veña exercendo, de xeito continuado e sen oposición do dono ou donos dos terreos que o soportan, a través do predio ou predios polos que se imporía a servidume forzosa conforme ó establecido no artigo precedente.

Art. 86. A existencia dun signo aparente de servidume de paso entre dous ou máis predios, establecido ou mantido polo seu propietario, considerarase, se se allease algún, *inter vivos* ou *mortis causa*, como título de constitución da servidume, de non ser que, ó tempo de separarse a propiedade dos terreos, conste expresamente o contrario no título de alleamento de calquera delas, ou que se faga desaparecer materialmente aquel signo antes do perfeccionamento do negocio traslativo de dominio.

Art. 87. 1. Todo propietario dun predio pode establecer sobre el, por actos *inter vivos* ou *mortis causa*, as servidumes de paso que considere convenientes, sempre que non contraveña as leis e a orde pública.

2. A constitución *inter vivos* da servidume de paso por negocio xurídico será válida calquera que sexa a forma en que se realice, sempre que o propietario do predio servente prestase o seu consentimento expresa ou tacitamente, sempre que a súa existencia se poida apreciar derivada de actos ou feitos concluíntes.

3. Salvo proba en contrario, presúmese a existencia de título se o propietario dun terreo procede ó peche desta respectando o camiño e o tránsito que por el se veña realizando e deixando o paso na súa parte exterior.

Art. 88. 1. A servidume de paso pode adquirirse pola súa posesión pública, pacífica e ininterrumpida durante o prazo de vinte anos, que comezarán a contarse desde o momento en que se empezase a exercitar.

2. A forma de prestarse a servidume de paso pode prescribirse como a servidume mesma, e do mesmo xeito.

SECCIÓN 2ª

Dos dereitos e obrigacións dos propietarios dos predios dominante e servente

Art. 89. 1. Os dereitos e obrigacións dos titulares dos predios dominante e servente virán determinados polo disposto no título de constitución, e pola posesión na servidume adquirida por usucapión.

2. Ó establecerse unha servidume de paso enténdense concedidos tódolos dereitos precisos para o seu uso.

3. En caso de dúbida, a servidume entenderase constituída de xeito que satisfaga as necesidades do predio dominante co menor prexuízo para o fondo servente.

Art. 90. 1. O titular do predio dominante non poderá agravar de ningún xeito a servidume, nin o titular do predio servente poderá realizar acto de ningún tipo que supoña menoscabo do seu exercicio.

2. Non se considerará agravación a adecuación dos medios de transporte ós avances técnicos, de acordo co destino dos fondos no momento de constitución da servidume, sempre e cando non se cause prexuízo apreciable na condición do fondo gravado. Tal adecuación esixirá o consentimento do dono do predio servente ou, no seu defecto, aprobación xudicial.

3. Se por razón do lugar asignado primitivamente, ou da forma establecida para o uso da servidume, esta chegara a ser innesesariamente incómoda para o dono do predio servente, ou dificultara gravemente a realización nel de obras, reparacións ou melloras importantes, poderá variala pola súa conta, sempre que ofrezca no mesmo fondo outro lugar ou forma igualmente idóneos, e de xeito que non resulte ningún prexuízo para o dono do predio dominante nin para os que teñan dereito ó uso da servidume.

Art. 91. Cando unha servidume de paso chegue a ser insuficiente para as necesidades do predio dominante, o dono deste, o posuidor en concepto de dono e o titular dun dereito real de uso e gozo, poderán pedi-la súa ampliación na medida en que tales circunstancias o esixisen sempre que o estado do predio servente o permita sen grave prexuízo e logo de indemnización. O aumento de necesidades poderase deber ás modificacións introducidas no fondo dominante de acordo co seu destino actual e mellor uso e explotación.

SECCIÓN 3ª

Da extinción e suspensión da servidume de paso

Art. 92. 1. O propietario do predio servente poderá solicita-la extinción da servidume forzosa se o paso deixa de ser necesario para o predio dominante por reunilo o seu dono a outro que estea linceiro a camiño público, devolvendo o que tivese recibido por indemnización.

2. Para estes efectos, considerarase servidume forzosa a constituída por negocio xurídico ou adquirida por usucapión se no momento da súa constitución ou adquisición o predio dominante estivera enclavado. Igualmente considerarase para estes efectos servidume forzosa a constituída consonante o artigo 85.

Art. 93. A servidume de paso, calquera que sexa a súa forma de constitución, extinguirase:

1º. Por reunirse nunha mesma persoa a propiedade dos fondos dominante e servente. Cando o que se adquire é unha parte indivisa, a servidume non se considerará extinguida.

2º. Polo non uso durante o prazo de vinte anos, que se comezará a contar desde o día en que se deixe de exercita-la servidume.

3º. Pola renuncia do dono do predio dominante.

4º. Por chega-lo día ou realizarse a condición, se a servidume fose temporal ou condicional.

5º. Pola redención convida entre o dono do predio dominante e o propietario do predio servente.

Art. 94. 1. A imposibilidade de usa-la servidume non producirá a súa extinción mentres non transcorra o prazo dos vinte anos.

2. Ata o transcurso do dito prazo tampouco se extinguirá por falta de utilidade. Sen embargo, se a servidume devíñese inútil por non reportar vantaxe significativa ó predio dominante e as circunstancias actuais do predio servente o xustificasen, o titular deste último poderá solicita-la suspensión do exercicio mentres a servidume non recobre a utilidade ou non transcorra o prazo legal de extinción.

3. Durante o tempo de suspensión do exercicio da servidume, non se poderán realizar no fundo servente obras que imposibiliten no futuro o restablecemento do paso se recobrase a súa utilidade antes do transcurso do prazo de extinción.

CAPÍTULO VIII

DO RETRACTO DE GRACIOSA

Art. 95. En tódolos casos de execución patrimonial sobre bens que formen parte dunha explotación agraria, o debedor executado que tivese a condición de profesional da agricultura poderá retraer los bens executados no prazo de trinta días hábiles a partir da data de notificación da adxudicación. O órgano que fixo a adxudicación notificaralla ó debedor dentro do terceiro día, e desde ese momento iniciárase o cómputo do prazo para o exercicio da acción de retracto.

Art. 96. Para exercita-lo retracto de graciosa o debedor deberá proceder ó pagamento do prezo e gastos de lexítimo aboamento.

Art. 97. Se o prezo obtido no procedemento non chegase para cubri-la totalidade da débeda e demais cantidades incluídas na execución, o debedor, ademais do prezo e gastos lexítimos, deberá aboa-la diferenza na contía necesaria para que o acredor executante vexa totalmente satisfeito o seu crédito e as cantidades reclamadas.

Art. 98. Os bens retraídos poderán ser obxecto de novo embargo e execución.

TÍTULO VII DOS CONTRATOS

CAPÍTULO I DOS ARRENDAMENTOS RÚSTICOS

SECCIÓN 1ª *Disposicións xerais*

Art. 99. Os arrendamentos de predios rústicos rexeranse polos pactos libremente establecidos polas partes, polas normas deste capítulo, así como polos usos e costumes que lles sexan de aplicación. No seu defecto, os arrendamentos de predios rústicos rexeranse polas normas do Código civil.

Art. 100. 1. O obxecto do contrato será o uso e aproveitamento dos predios rústicos e os elementos vinculados a estas, no seu destino agrícola, pecuario ou forestal.

2. Se non existise pacto en contrario, o tipo de cultivo será o que o arrendatario determine, sen prexuízo da súa obrigaçión de devolve-lo predio no estado en que o recibiu.

3. Os aproveitamentos secundarios do predio pertencerán ó arrendatario, agás pacto ou costume en contrario.

Art. 101. 1. A renda será a que libremente estipulen as partes, que poderán acordar tamén o sistema de actualización.

2. O pago da renda efectuarase baixo a forma, tempo e lugar pactados. En defecto de pacto ou costume, a renda aboarase en metálico, por anos vencidos e no domicilio do arrendador.

3. As partes poderán convir que a contraprestación consista, en todo ou en parte, na mellora do predio arrendado.

Art. 102. O contrato de arrendamento será obrigatorio calquera que sexa a forma en que se realice. Sen embargo, as partes poderán compelerse reciprocamente á formalización do contrato en documento público ou privado.

Art. 103. 1. A duración do arrendamento será a que de común acordo estipulen as partes e, no seu defecto, dous anos agrícolas.

2. O prazo fixado será prorrogable por acordo expreso das partes.

Art. 104. O contrato reconducirase tacitamente se con polo menos seis meses de antelación á finalización deste, ou á de calquera das súas prórrogas, ningunha das partes lle notifica á outra a súa vontade de que o arrendamento conclúa. Os períodos de tácita recondución terán unha duración de dous anos agrícolas.

Art. 105. O arrendatario non poderá subarrendar nin ceder, en todo ou en parte, o terreo arrendado sen o consentimento expreso do arrendador.

Art. 106. 1. O arrendador deberá realiza-las obras e reparacións necesarias co fin de mante-lo terreo en estado de servir para o aproveitamento ou explotación para o que foi destinada.

2. De ser urxente, a realización das obras e reparacións necesarias poderá efectuala o arrendatario con dereito ó reintegro do que desembolsase.

3. Serán por conta do arrendatario as reparacións que esixa o desgaste polo uso ordinario do terreo.

Art. 107. 1. De non mediar oposición, calquera dos contratantes poderá realiza-las melloras útiles de que sexa susceptible o terreo segundo o seu destino. Para iso terá que lle comunicar previamente á outra parte o propósito de realiza-las melloras e non poderá efectualas de constar oposición expresa no prazo de quince días.

2. A mellora útil realizada polo arrendatario será compensada na forma establecida polas partes. De non existir acordo, o arrendatario poderá optar entre retirar-la mellora se o predio non sufrise deterioración, ou percibi-lo valor que tivese a mellora no momento en que o contrato finalice.

Art. 108. Serán pola conta do arrendador as contribucións e impostos que recaian sobre o predio.

Art. 109. O arrendamento de predios rústicos extinguirase:

1º. Polo transcurso do prazo, das súas prórrogas ou do período de tácita reconducción.

2º. Pola perda ou expropiación do predio arrendado.

3º. Pola morte ou imposibilidade física do arrendatario para continuar no uso e aproveitamento do predio, salvo que proceda a subrogación.

Art. 110. O arrendatario saínte deberalle permitir ó entrante ou ó arrendador, se é o caso, os actos necesarios para a realización dos labores preparatorios do ano agrícola seguinte. Así mesmo, o arrendatario entrante ou o arrendador, se é o caso, teñen a obriga de lle permitir ó saínte o que sexa necesario para a recolleita e aproveitamento de froitos. No cumprimento desta obrigación recíproca haberá que aterse en todo caso ó que resulte do costume do lugar.

Art. 111. En caso de morte ou imposibilidade física do arrendatario, o cónxuxe sobrevivente non separado legalmente ou de feito terá dereito a subrogarse no contrato. En defecto do cónxuxe, o dereito a subrogarse corresponderalle ó familiar que convívise co arrendatario e o auxiliase na explotación do predio arrendado. De ser varios os familiares, establecerase a preferencia atendendo á designación feita polo arrendatario e, a falta desta, por proximidade de grao.

Art. 112. Salvo pacto en contrario, logo de transcorridos dous anos poderá o arrendatario desistir do contrato sen pagar ningunha indemnización. O exercicio deste dereito requirirá a súa notificación con seis meses de antelación á finalización do ano agrícola.

Art. 113. 1. Por pedimento do arrendador poderá resolverse o arrendamento polas seguintes causas:

1ª. Pola falta de pagamento da renda ou por non realizarse a mellora convida.

2ª. Por non respectarse o destino do predio ou o tipo de cultivo pactado.

3ª. Por deixarse de explota-lo predio durante un período de, polo menos, dous anos consecutivos.

4ª. Por causarse danos graves no terreo de forma dolosa ou culposa.

5ª. Polo subarrendo ou cesión incontestada.

6ª. E por calquera outro grave incumprimento das obrigacións contractuais ou legais.

2. A petición do propietario, o arrendamento poderase resolver ó extinguirse o dereito que o arrendador tiña sobre o predio. Sen embargo, o arrendamento subsistirá ata o final do ano agrícola en curso.

Art. 114. O alleamento do terreo non será causa de extinción do contrato, subrogándose o adquirente en tódalas obrigacións do arrendador.

Art. 115. 1. En caso de transmisión a título oneroso do predio rústico arrendado, ou de porción determinada deste, o arrendatario que estivese cultivándoo de xeito persoal durante polo menos cinco anos ininterrompidos poderá exercita-lo dereito de tento dentro dos trinta días hábiles seguintes á notificación fidedigna que deberá realizar o arrendador, indicándolle o prezo ofrecido e as demais condicións da transmisión.

2. En defecto de notificación, o arrendatario terá dereito de retracto durante trinta días hábiles, contados a partir da data en que, por calquera medio, tivese coñecemento da transmisión e das condicións en que se fixo.

3. Só cabe renunciar a estes dereitos desde o momento en que poidan ser exercitados.

Art. 116. Os dereitos de tento e retracto do arrendatario serán preferentes a calquera outro de adquisición, salvo o retracto de lindeiros e o de coherdeiros e comuneiros.

Art. 117. Exercitados os dereitos de tento ou retracto, o arrendatario non poderá allear total ou parcialmente o predio ata que transcorran tres anos polo menos desde a súa adquisición, nos que o predio terá que ser cultivado de xeito persoal. En caso de incumprimento, o comprador poderá pedir a reversión do predio.

Art. 118. Non proceden o tento nin o retracto nas permutas de predios. Os arrendatarios de aproveitamentos secundarios ou por un prazo inferior ó ano agrícola tampouco poderán exercita-los dereitos de tento e retracto.

SECCIÓN 2ª

Do arrendamento do lugar acasurado

Art. 119. Enténdese por lugar acasurado o conxunto formado pola casa de labor, edificacións, dependencias e terreos, anque non sexan lindeiras, así como toda clase de gando, maquinaria, apeiros de labranza e instalacións que constitúan unha unidade orgánica de explotación agropecuaria, forestal ou mixta.

Art. 120. O arrendamento do lugar acasurado terá unha duración mínima de cinco anos. O prazo pactado só será prorrogable por acordo expreso das partes ou por tácita recondución.

Art. 121. O alleamento do lugar acasariado ou de predios ou elementos que o formen non será causa de extinción, total ou parcial do contrato, e producirase a subrogación do adquirente nas obrigacións do arrendador. Tampouco afectará ó contrato a partición hereditaria do lugar.

Art. 122. O arrendatario terá dereito de tento e retracto para o caso de transmisión onerosa da totalidade do lugar acasariado, dalgún dos predios que o integran ou de porción determinada destas, nos termos sinalados para os arrendamentos rústicos.

Art. 123. Os dereitos de tento e retracto do arrendatario sobre o lugar acasariado serán preferentes con respecto a calquera outro de adquisición, salvo o retracto de coherdeiros e comuneiros.

Art. 124. Exercitados os dereitos de tento e retracto, o arrendatario quedará suxeito en tódolos seus termos ó establecido no artigo 117, tanto respecto ó lugar no seu conxunto como ás súas partes individuais.

Art. 125. O arrendatario poderá desistir do contrato do lugar acasariado notificándollo ó arrendador con máis de seis meses de antelación á finalización do ano agrícola e sen obriga de indemnizar.

Art. 126. No non previsto nesta sección, o arrendamento do lugar acasariado rexerese polas disposicións xerais desta lei sobre os arrendamentos rústicos.

CAPÍTULO II *DAS PARCERÍAS*

Art. 127. 1. A cesión por un contratante a outro do gozo de certos bens, convindo en repartir en partes alícuotas os froitos ou rendementos, rexerese polo título constitutivo e, no non previsto neste, polos usos e costumes. No seu defecto, rexerese polas normas deste capítulo.

2. A parcería pode ser agrícola, do lugar acasariado, pecuaria e forestal de novas plantacións.

Art. 128. 1. Poden ser obxecto da parcería agrícola os predios rústicos de calquera clase, sen que perda o seu carácter polo feito de comprende-la casa de labor e as súas dependencias.

2. Non se altera a natureza do contrato se varios titulares de predios rústicos concertasen entre si ou con terceiros o uso ou gozo daquelas, convindo en reparti-los productos por partes alícuotas.

Art. 129. A parcería do lugar acasariado ten por obxecto o conxunto de elementos que constitúen unha unidade orgánica de explotación, segundo o establecido no artigo 119 desta lei.

Art. 130. Poden ser obxecto da parcería pecuaria os animais susceptibles de aproveitamento na agricultura, industria ou comercio.

Art. 131. Constitúe o obxecto da parcería forestal de novas plantacións a creación, o mantemento e a posterior participación en plantacións de arboredo.

Art. 132. O contrato de parcería será obrigatorio con independencia da súa forma. Non obstante, as partes poderán obrigarse reciprocamente á formalización do contrato en documento público ou privado. Así mesmo, se a parcería fose pecuaria poderase obrigar a levar un caderno segundo é costume.

Art. 133. 1. A duración da parcería será a que, de común acordo, estipulen as partes.

2. A parcería agrícola acordada sen fixación de prazo entenderase concertada, en defecto de costume, polo tempo necesario para completar unha rotación ou ciclo de cultivo. Se fose de lugar acasurado, polo tempo de cinco anos. A parcería pecuaria, por un ano. E se fose de novas plantacións, por vinte anos.

Art. 134. O prazo de duración fixado no contrato só será prorrogable por acordo expreso das partes.

Art. 135. En defecto de costume, se se cumprisen os requisitos establecidos no artigo 104, reconducirase tacitamente o contrato:

1º. Na parcería agrícola e do lugar acasurado, polo tempo necesario para completar unha rotación ou ciclo de cultivo.

2º. Na parcería pecuaria, polo prazo dun ano.

Art. 136. Son obrigacións do cedente:

1ª. Que o parceiro entregue os terreos, o gando e todo canto constituía a achega convida.

2ª. Garantirille ó colono o gozo pacífico e útil do que achegase.

3ª. Satisface-la parte que lle corresponda, segundo pacto, uso ou costume, das contribucións, seguros, sementes, fertilizantes e outros elementos necesarios para obte-los productos propios dos bens cedidos.

Art. 137. O parceiro estará obrigado en todo caso a entrega-la parte alícuota dos productos que corresponda, conforme ó pacto ou uso, no lugar, prazo e forma convidos. Para tal efecto, o parceiro comunicarlle con suficiente antelación ó cedente ou ó seu representante na data sinalada para a percepción dos productos obtidos. Se dado o aviso non comparecese o cedente ou o representante na data sinalada, o parceiro poderá levanta-la colleita ou percibi-los productos, adxudicándose a parte que lle corresponda.

Art. 138. Ademais das obrigas derivadas dos usos e costumes en cada tipo de parcería serán, se é o caso, obrigas do parceiro:

1ª. Usar dos predios consonte o previsto no contrato, destinándoos ó cultivo ou explotación convidos ou ó máis acorde coa súa natureza, e obte-los rendementos conforme á dilixencia dun bo labrador.

2ª. Devolve-los predios ó concluí-la parcería tal e como se recibiron, coas súas accesións e salvo os menoscabos que se tivesen producido pola súa utilización ó uso do bo labrador. Ante a falta de expresión do estado dos predios no momento de concertarse a parcería, presúmese que se recibiron en bo estado, salvo proba en contrario.

Art. 139. Verbo das melloras útiles estarase ó establecido no artigo 107.

Art. 140. O cedente e os parceiros entrante e saínte terán que se ater, no tocante á preparación de labores nos terreos e utilización das súas dependencias, ó previsto para o arrendador e arrendatario no artigo 110.

Art. 141. A parcería extínguese:

1º. Polo transcurso do prazo estipulado, das súas prórrogas ou do período de tácita reconducción.

2º. Pola perda ou expropiación dos bens dados en parcería.

Art. 142. Son causas de resolución do contrato:

1ª. O incumprimento polo parceiro do pactado, ou, se é o caso, do que resulte dos usos e costumes, no que respecta á explotación dos bens cedidos.

2ª. A deslealdade ou a fraude, por parte do parceiro, na valoración ou entrega ó cedente da parte de froitos que lle corresponda.

3ª. O dano grave causado, dolosa ou culposamente, polo parceiro nos bens obxecto da parcería ou nos seus froitos.

4ª. A extinción do dereito que o cedente tiña sobre os bens cedidos, subsistindo os efectos da parcería agrícola ata o final do ano agrícola en curso.

5ª. Por calquera outro grave incumprimento das obrigas a cargo dalgunha das partes.

Art. 143. O alleamento do terreo non afectará o contrato de parcería, subrogándose o adquirente en tódalas obrigas do cedente. Os mesmos efectos produciranse nos casos de alleamento do lugar acasurado, de terreos ou elementos que o formen, ou se se producise a partición hereditaria do lugar.

Art. 144. A morte ou a imposibilidade física do parceiro para o traballo non será causa de extinción da parcería, que poderá ser continuada por aquelas persoas e nas mesmas condicións establecidas no artigo 109 desta lei. Se é o caso, a parcería subsistirá ata o final do correspondente ano agrícola.

Art. 145. Ó extinguirse a parcería de novas plantacións procederase ó corte e reparto do arboredo. Non obstante, o cedente poderá optar pola conservación do plantado, e neste caso farase a liquidación do que corresponda ó parceiro pola súa participación no arboredo. Para este fin, determinarase o seu valor con independencia do que teña o chan e aboaráselle ó parceiro a parte correspondente.

Art. 146. En caso de transmisión, a título oneroso, dun terreo ou dun lugar acasurado cedidos en parcería, ou de porción determinada destes, o parceiro poderá exercita-lo dereito de tento e retrac-to cos mesmos requisitos, condicións e efectos que para os arrendatarios de terreos rústicos ou do lugar acasurado se establecen nesta lei.

CAPÍTULO III DO VITALICIO

Art. 147. Polo contrato de vitalicio unha ou varias persoas obríganse respecto doutra, ou doutras, a prestar alimentos, nos termos que conveñan, a cambio da cesión de determinados bens ou dereitos.

Art. 148. 1. A prestación alimenticia deberá comprende-lo sustento, a habitación, o vestido, a asistencia médica, así como as axudas e cuidados, incluso os afectivos, axeitados ás circunstancias das partes.

2. Salvo que no título constitutivo se fixese consta-lo contrario, nos casos de pluralidade de obrigados, a prestación alimenticia terá carácter solidario. Tamén poderá pactarse que os obrigados cumpran a prestación alimenticia de modo conxunto e indivisible.

Art. 149. 1. O vitalicio poderá constituírse en favor do cedente dos bens ou dun terceiro.

2. Será válido o vitalicio entre ascendentes e descendentes, sen prexuízo da obriga de alimentos establecida pola lei.

3. En ningún caso poderá constituírse o vitalicio contemplando a vida dun terceiro que non sexa o alimentista ou alimentistas.

Art. 150. Para que teña efectos fronte a terceiros, o contrato de vitalicio deberá formalizarse en escritura pública.

Art. 151. A obriga de prestar alimentos durará ata o falecemento do alimentista e transmitiráselles, salvo pacto en contrario, ós sucesores do obrigado a prestalos.

Art. 152. 1. O cesionario poderá desistir do contrato en calquera tempo, trala notificación fidedigna ó cedente con seis meses de antelación.

2. O cesionario que queira desistir deberá proceder á restitución dos bens e dereitos recibidos en virtude do contrato, así como os seus froitos, sen máis cargas ou gravames cóos preexistentes á cesión.

Art. 153. 1. O cedente poderá resolve-lo contrato se concorre algunha das circunstancias seguintes:

1ª. Conducta gravemente inxuriosa ou aldraxante do obrigado a prestar alimentos ou do seu cónxuxe respecto do alimentista.

2ª. Incumprimento total ou parcial da prestación alimenticia, ou dos termos en que foi pactada, sempre que non sexa imputable ó seu perceptor.

3ª. Cando, segundo a posición social e económica das partes, o cesionario non coide ou non atenda no necesario ó alimentista en todo canto faga posible o capital cedido na busca do mantemento da súa calidade de vida.

2. A acción de resolución poderá ser exercitada por calquera dos cedentes respecto dos bens cedidos.

3. Se a cesión se fixo conxuntamente por marido e muller a resolución instada polo cónxuxe sobrevivente traerá consigo a ineficacia total do contrato.

Art. 154. A acción de resolución só se lles transmitirá ós herdeiros do cedente nos casos en que o alimentista fose un terceiro e só poderá ser exercitada en vida deste.

Art. 155. Se en virtude de pacto a prestación alimenticia tivese que realizarse de maneira conxunta e indivisible polos cesionarios, o cedente poderá resolve-lo contrato cando algunha das cir-

cunstancias expresadas no artigo 153.1 fose referible a calquera daqueles. Tamén será causa de resolución o desistimento dalgún dos obrigados a presta-la débeda alimenticia de maneira conxunta e indivisible.

Art. 156. Nos casos de resolución, o cedente recuperará os bens e dereitos cedidos, quedando sen efecto os alleamentos e gravames que o cesionario fixese coa limitación establecida, en canto a terceiros, pola lexislación hipotecaria.

TÍTULO VIII DA COMPAÑÍA FAMILIAR GALEGA

CAPÍTULO I DA CONSTITUCIÓN DA COMPAÑÍA

Art. 157. A compañía familiar galega constitúese entre labradores con vínculos de parentesco, para viviren xuntos e explotaren en común terras, lugar acasurado ou explotacións pecuarias de calquera natureza pertencentes a todos ou a algún dos reunidos.

Art. 158. A compañía familiar galega constitúese de calquera dos modos ou formas admitidos en Dereito. A dita constitución haberá necesariamente de documentarse cando calquera dos contratantes así o solicite.

Art. 159. A compañía familiar galega rexerase polo título constitutivo, polo uso ou o costume do lugar e polas normas desta lei.

Art. 160. 1. Salvo pacto en contrario, entenderase constituída a compañía familiar galega cando un parente do labrador case para a casa.

2. Por casar para a casa enténdese o feito de integrarse o novo matrimonio na vida comunitaria e de traballo do grupo familiar xa constituído. A dita integración haberá necesariamente de documentarse cando o solicite calquera das partes.

Art. 161. Son bens sociais da compañía:

1º. Os achegados polos socios e os adquiridos a título oneroso por conta do capital común, mentres dure a compañía.

2º. Os froitos, rendas, ganancias e intereses percibidos ou debidos durante o mesmo tempo, procedentes dos bens sociais.

3º. As edificacións, reconstrucións, plantacións e calquera tipo de mellora feita nos bens sociais.

4º. Calquera outro que as partes acorden.

Art. 162. Son cargas da compañía:

1º. Os gastos de mantemento, vestido, instrucción, asistencia médica e enterro, tanto dos asociados como das persoas constituídas na súa potestade.

2º. Os gastos de administración, cultivo, contribucións e impostos, seguros, rendas e cargas reais dos bens sociais.

3º. As débedas contraídas polos administradores ou por calquera dos socios, se o importe destas se investiu en beneficio da compañía, e os réditos das devanditas débedas.

4º. As reparacións e melloras de calquera especie que se fagan nos bens sociais.

5º. Os gastos e custas dos preitos seguidos para defende-los bens sociais.

6º. Os gastos que fagan os socios en beneficio común, así como as obrigas que, de boa fe, contraesen para os negocios.

7º. Calquera outra que as partes acorden e consten documentalmente.

CAPÍTULO II

DA ADMINISTRACIÓN DA COMPAÑÍA

Art. 163. A administración da compañía correspóndelle á persoa que determine o contrato de constitución. En todo o non previsto no contrato, así como nas compañías constituídas tacitamente, a administración corresponderá, sucesivamente, ó patrucio, á súa viúva ou a quen de modo notorio a exerza.

Art. 164. Son facultades do patrucio ou, se é o caso, do socio administrador:

1ª. Dirixir e representa-la sociedade.

2ª. Adquirir para ela e obrigarse no seu nome.

3ª. Dispoñer dos semoventes e bens mobles sociais.

CAPÍTULO III

DA MODIFICACIÓN DA COMPAÑÍA

Art. 165. Son causas de modificación da compañía:

1ª. O falecemento dalgún dos socios, aínda cando os seus herdeiros convivan e opten por permanecer na sociedade.

2ª. A declaración de incapacidade, prodigalidade, concurso ou quebra e a ausencia, por máis dun ano, non motivada pola xestión social.

3ª. A renuncia ou cesión de dereitos en favor doutro membro da compañía, así como a retirada do capital ou o feito de allealo, sen causa xustificada.

4ª. O ingreso dun socio noutra compañía, ou o casamento con desvinculación desta.

5ª. A incorporación ou separación dalgún socio.

Art. 166. 1. En tódolos supostos de modificación da compañía, salvo pacto en contrario, o socio separado ou os seus dereito-habentes non poderán retirar-los seus bens propios nin a parte que lles corresponda nos sociais ata que finalicen as operacións pendentes e a recollida dos froitos, sempre que a realización destas non supere o ano.

2. Neste suposto os demais socios terán o dereito de retracto, polo mesmo prezo e condición, que caducará ós trinta días da notificación do acto dispositivo e do seu prezo e condicións.

Art. 167. En caso de cesión ou alleamento a título oneroso da participación da compañía a un terceiro, antes de liquidala e de realiza-las adxudicacións, poderá calquera socio exercita-lo dereito de retracto e subrogarse no lugar do comprador ou cesionario, reembolsándolle o prezo e os gastos de lexítimo aboamento. Este dereito poderá exercitarse no prazo dos trinta días seguintes á notificación da transmisión e das súas condicións.

Art. 168. 1. Modificada a compañía, practicarase a liquidación parcial para fixa-lo haber de cada un no momento da modificación, co fin de determinar e adxudica-la súa participación ó que cause baixa ou ós seus dereito-habentes.

2. De faltaren estas liquidacións parciais, cando se faga a liquidación final da compañía e non se probe qué bens eran propios desta antes da súa modificación, reputaranse sociais os indeterminados e dividiranse proporcionalmente ó número de socios que formasen cada compañía modificada e, ó mesmo tempo, da súa respectiva duración.

CAPÍTULO IV *DA EXTINCIÓN DA COMPAÑÍA*

Art. 169. A compañía familiar galega extinguirase:

1º. Por acordo de tódolos socios.

2º. Polo falecemento ou renuncia dos socios, cando non queden, polo menos, dous que non constitúan matrimonio.

3º. Polo matrimonio entre si de dous únicos socios ou pola refundición de tódolos dereitos sociais nos dous cónxuxes.

4º. Pola declaración de concurso ou quebra que lles afecte a todos.

Art. 170. En tódolos casos de extinción da compañía, a liquidación e a división dos bens sociais farase consonte as seguintes regras:

1ª. Pagaranse as débedas contraídas en interese da sociedade cos bens sociais e, se non son suficientes, cos bens propios dos socios en proporción ás súas cotas.

O déficit que resulte da insolvencia dalgún socio dividirase proporcionalmente entre os restantes, sen prexuízo do dereito a reintegrarse se o insolvente mellorase de fortuna.

2ª. Cada socio recibirá os bens que subsistan dos que achegase, o equivalente dos que transmitise en propiedade á compañía ou alleado en beneficio dela e o importe dos danos que os seus bens sufrisen en proveito común.

3ª. O remanente líquido do capital constituirá o haber da compañía e repartirase entre os socios ou entre os seus dereito-habentes, do modo establecido na regra primeira.

TÍTULO IX **DO RÉXIME ECONÓMICO FAMILIAR**

CAPÍTULO I *DISPOSICIÓNS XERAIS*

Art. 171. O réxime económico matrimonial será o convindo polos cónxuxes en capitulacións matrimoniais. En defecto de convenio ou ineficacia deste, o réxime será a sociedade de gananciais.

Art. 172. Os cónxuxes poderán pactar en capitulacións matrimoniais a liquidación total ou parcial da sociedade e tamén as bases para realizala, con plena eficacia ó disolverse a sociedade conxugal.

CAPÍTULO II

DAS CAPITULACIÓNS MATRIMONIAIS

Art. 173. As capitulacións poderán outorgarse antes ou durante o matrimonio e deberán formalizarse necesariamente en escritura pública.

Art. 174. As capitulacións poderán conter calquera estipulación relativa ó réxime económico familiar e sucesorio, sen máis limitacións cáas contidas na lei.

CAPÍTULO III

DAS DOAZÓNS POR RAZÓN DE MATRIMONIO

Art. 175. Son doazóns por razón de matrimonio as que por causa deste calquera persoa faga en favor dalgún dos contraentes, ou de ambos, antes ou despois da celebración.

Art. 176. As doazóns por razón de matrimonio poderán comprender bens presentes ou futuros. No primeiro caso determinarán a adquisición inmediata do doado. No segundo caso a adquisición subordínase á morte do doador e o réxime aplicable será o dos pactos sucesorios contemplados nesta lei.

Art. 177. As doazóns por razón de matrimonio poderán someterse a condición.

Art. 178. Por se-la sociedade de gananciais o réxime económico matrimonial, os bens doados por razón de matrimonio ós cónxuxes conxuntamente e sen designación de partes terán carácter ganancial, sempre que a liberalidade fose aceptada por ambos e o doador non dispuxese o contrario.

Art. 179. As doazóns por razón de matrimonio previas a este quedarán sen efecto se non chegara a se contraer no prazo dun ano.

Art. 180. As doazóns por razón de matrimonio só poderán ser revogadas polas causas seguintes:
1ª. Por incumprimento dalgunha das cargas impostas, sempre que o doador se reserve expresamente a facultade de revogalas.

2ª. Nas realizadas por terceiros, pola nulidade, separación ou divorcio dos cónxuxes, se os mesmos bens doados estivesen en poder dos cónxuxes.

3ª. Nas realizadas entre esposos, pola nulidade, separación ou divorcio, cando o donatario fose declarado de mala fe ou lle fose imputable a causa de separación ou de divorcio, sempre que non se tivese pactada outra cousa.

En canto fose compatible co disposto neste artigo, o réxime xurídico da revogación será o do incumprimento de cargas previsto en materia de doazóns polo Código civil.

TÍTULO X **DA SUCESIÓN POR CAUSA DE MORTE**

CAPÍTULO I *DISPOSICIÓN XERAIS*

Art. 181. A sucesión defírese, en todo ou en parte:

1º. Por testamento.

2º. Por calquera dos pactos sucesorios admisibles consonte o Dereito.

3º. Por disposición da lei.

Art. 182. Nas sucesións rexidas por esta lei non haberá lugar a reversión legal nin a obriga de reservar.

CAPÍTULO II *DOS TESTAMENTOS*

SECCIÓN 1ª *Do testamento aberto ordinario*

Art. 183. O testamento aberto ordinario outorgarase ante notario sen que sexa necesaria a presenza de testemuñas.

Art. 184. Como excepción, deberán concorrer testemuñas ó outorgamento do testamento aberto ordinario:

1º. Cando o solicite o testador ou o notario.

2º. Cando o testador sexa cego, demente en intervalo lúcido, ou non saiba ou non poida ler ou escribir.

Art. 185. Nos casos en que sexa necesaria a súa presenza, as testemuñas serán, polo menos, dúas, haberán de ter plena capacidade de obrar, entende-lo testador e saber asinar.

Art. 186. O testamento aberto ordinario pode ser individual ou mancomunado.

SECCIÓN 2ª *Do testamento mancomunado*

Art. 187. 1. É mancomunado o testamento cando se outorga por dúas ou máis persoas nun único instrumento notarial.

2. Os outorgantes que fosen esposos poderán, ademais, establecer no testamento mancomunado disposicións correspectivas. Son correspectivas as disposicións de contido patrimonial cunha eficacia que estivese reciprocamente condicionada por vontade expresa dos outorgantes. A correspectividade non se presume.

Art. 188. Os galegos poderán outorgar testamento mancomunado en Galicia ou fóra dela.

Art. 189. O testamento mancomunado haberá de outorgarse en forma aberta notarial.

Art. 190. O testamento mancomunado poderá ser revogado conxuntamente polos outorgantes. Así mesmo, en todo momento poderá ser revogado unilateralmente por calquera deles no tocante ás súas disposicións non correspectivas.

Art. 191. 1. A revogación ou modificación unilateral das disposicións correspectivas só poderá facerse en vida dos cónxuxes e producirá a ineficacia de tódalas reciprocamente condicionadas.

2. Falecido un dos cónxuxes ou volto incapaz para testar, as disposicións correspectivas convértese en irrevogables. Excepcionalmente, o sobrevivente poderá revoga-las outorgadas a favor de persoa que fose declarada incapaz de suceder ó outro cónxuxe, ou que estivese incurso en causa de incapacidade para sucedelo, ou que premorrese.

Art. 192. 1. A revogación do testamento mancomunado deberá facerse en testamento aberto notarial.

2. A revogación deberá ser notificada ós outros outorgantes, tralo que se lle fará saber ó notario da existencia do testamento mancomunado e do domicilio dos demais outorgantes. En todo caso, a falta de notificación non afectará a validez da revogación.

3. Para que produza efectos, a revogación das disposicións correspectivas deberá serlle notificada ó outro cónxuxe. A notificación realizarase nos trinta días hábiles seguintes polo notario que a autorizou, no domicilio sinalado no propio testamento así como no indicado polo revogante, e producirá efectos revogatorios anque non se atope o cónxuxe en ningún dos domicilios sinalados. A revogación producirá tódolos seus efectos cando se probe que o cónxuxe do revogante tivo coñecemento dela.

Art. 193. O testamento mancomunado non limita a liberdade dispositiva de ningún dos outorgantes. Calquera deles poderá dispor, *inter vivos* ou *mortis causa*, de todo ou parte dos seus bens.

Art. 194. 1. Excepto que se fixese de común acordo, a disposición de bens comprendidos nunha cláusula testamentaria correspectiva, realizada en vida dos cónxuxes, producirá a ineficacia das reciprocamente condicionadas con ela, sen necesidade de notificación.

2. Falecido un dos cónxuxes, o outro poderá dispor dos bens comprendidos nunha cláusula correspectiva. Neste caso, o beneficiario da disposición testamentaria poderá reclama-lo valor actualizado dos bens obxecto da disposición con cargo á herdanza do dispoñente, sen prexuízo das lexítimas. Este dereito caducará no prazo de tres anos, contados desde o falecemento do dispoñente.

Art. 195. Falecido un dos outorgantes, os interesados na súa sucesión terán dereito a copia do testamento mancomunado. A copia só poderá conte-las disposicións que afecten a sucesión aberta.

SECCIÓN 3ª

Do testamento por comisario

Art. 196. Chámase testamento por comisario ó que un dos cónxuxes outorga en exercicio da facultade testatoria concedida polo outro.

Art. 197. Poderá validamente pactarse en capitulacións matrimoniais ou atribuírse en testamento por un cónxuxe a outro a facultade de designar herdeiro ou legatario entre os fillos ou descendentes comúns, así como a de asignar bens concretos e determina-lo título polo que se recibirán.

Art. 198. Ademais das lexítimas, no exercicio da facultade testatoria o comisario haberá de respecta-las disposicións do cónxuxe atribuínte.

Art. 199. Salvo que o atribuínte lle sinalase prazo, o cónxuxe poderá exercita-la facultade testatoria mentres viva.

Art. 200. 1. O comisario poderá adxudica-los bens do defunto:

1º. En acto particional *inter vivos*, total ou parcial, determinando o título polo que os bens se atribúen. As adxudicacións *inter vivos*, unilaterais ou non, serán irrevogables.

2º. Por actos *mortis causa*, ben en testamento outorgado polo cónxuxe en condición de comisario do causante, ou ben en testamento polo que o comisario dispón ademais dos seus propios bens. As adxudicacións feitas en testamento serán revogables.

2. As adxudicacións poderán comprender non só bens privativos do causante, senón tamén da disolta sociedade de gananciais. Se as adxudicacións comprendesen bens da sociedade de gananciais imputarase o seu valor pola metade ós respectivos patrimonios.

Art. 201. 1. En tanto o cónxuxe non exercite a facultade testatoria entenderase que a herdanza do falecido está baixo a súa administración.

2. O comisario poderá realizar actos de administración e pagar, tanto as débedas da herdanza ou as que orixine a apertura da sucesión, como os gastos de enterro e funeral. Con tal fin, o comisario poderá dispor do metálico hereditario que estivese no seu poder ou depositado en entidade de crédito a nome do causante.

3. Salvo dispensa expresa do causante, o comisario estará obrigado a render contas da súa xestión unha vez concluída.

Art. 202. 1. A facultade testatoria quedará sen efecto:

1º. Pola presentación da demanda de nulidade, separación ou divorcio.

2º. Pola separación de feito dos cónxuxes que conste de modo fidedigno.

3º. Salvo dispensa do atribuínte, polo novo matrimonio do viúvo celebrado antes de exercita-la facultade testatoria.

2. Así mesmo, a facultade testatoria quedará revogada polo testamento que outorgase con posterioridade o cónxuxe que a atribuíse.

SECCIÓN 4ª

Das disposicións testamentarias especiais

Art. 203. 1. Toda disposición a favor de persoa incerta será nula, de non ser que por algún evento poida resultar certa.

2. Será válida a disposición a favor de quen coide ó testador. Agás que se dispoña outra cousa, o testamenteiro determinará en escritura pública a persoa ou persoas que coidaron ó testador.

Art. 204. Tamén será válida a disposición feita baixo a condición de coidar e asistir ó testador, ós seus ascendentes, descendentes, ou ó seu cónxuxe. Se o testador designase testamenteiro, corresponderalle a este a facultade de aprecia-lo cumprimento ou incumprimento da condición resolutoria.

Art. 205. 1. A disposición testamentaria dun ben ganancial pode realizarse como de cousa ganancial ou como do dereito que ó testador lle corresponda neste.

2. En caso de dúbida entenderase que a disposición testamentaria dun ben ganancial foi realizada como do dereito que ó testador lle corresponda neste.

Art. 206. Cando se dispoña dun ben por enteiro como cousa ganancial deberase facer constar expresamente este carácter e a disposición producirá tódolos seus efectos se o ben fose adjudicado á herdanza do testador na liquidación de gananciais. De non ser isto así, entenderase legado o valor que tivese o ben no momento do falecemento do testador.

Art. 207. 1. Cando se adjudica ou lega o dereito que corresponde ó testador nun ben ganancial a disposición entenderase referida só á metade do seu valor.

2. Non obstante, a disposición entenderase referida á metade indivisa do ben:

1º. Cando o cónxuxe sobrevivente ou os seus herdeiros o acepten.

2º. Se ámbolos cónxuxes tivesen realizada a disposición de forma coincidente e ámbalas herdanzas estivesen deferidas.

Art. 208. Salvo que do testamento resulte outra cousa, as disposicións en prol do cónxuxe non producirán efecto se ó falece-lo testador estivera declarada xudicialmente a nulidade do matrimonio, decretado o divorcio ou a separación, ou se atopasen en trámite os procedementos dirixidos a ese fin. Tampouco producirán efecto nos casos de separación de feito entre os cónxuxes que conste fidedignamente.

CAPÍTULO III

DOS PACTOS SUCESORIOS

SECCIÓN 1ª

Disposicións xerais

Art. 209. Sen prexuízo dos que fosen admisibles consonte o Dereito, de conformidade con esta lei son pactos sucesorios:

1º. Os de mellora.

2º. Os de apartamento.

Art. 210. Só poden outorgar pactos sucesorios as persoas maiores de idade con plena capacidade de obrar.

Art. 211. Os pactos sucesorios haberán de ser outorgados en escritura pública. Noutro caso o pacto non producirá efecto ningún.

Art. 212. Será admisible o outorgamento dos pactos sucesorios por poder que, tendo carácter especial, conteña os elementos esenciais do negocio sucesorio.

Art. 213. As estipulacións contidas nos pactos de mellora que fagan referencia explícita a institucións consuetudinarias galegas, como a casa, o casamento para a casa, a mellora de labrar e posuír, a compañía familiar ou calquera outra, haberán de ser interpretadas consonte os usos e costumes locais.

SECCIÓN 2ª

Dos pactos de mellora

Art. 214. Son pactos de mellora aqueles polos que se convén en prol dos descendentes a sucesión en bens concretos.

Art. 215. Os pactos sucesorios poderán supo-la entrega ou non de presente dos bens ós que lle afecten, determinando no primeiro caso a adquisición da propiedade por parte do mellorado.

Art. 216. No pacto sucesorio poderán contemplarse os supostos en que quedará sen efecto e determinarse o ámbito residual das facultades dispositivas dos adxudicantes, por actos *inter vivos*, a título oneroso ou gratuito.

Art. 217. En defecto de regulación expresa, o pacto de mellora aterase ás regras seguintes:

1ª. Se non se realizase con entrega de bens, o adxudicante conserva plena liberdade dispositiva por actos *inter vivos* a título oneroso. Se se realizase con entrega de bens, o adxudicante só poderá dispor deles no caso de se ter reservada de modo expreso a dita facultade.

2ª. A disposición realizada en exercicio da facultade anterior suporá a ineficacia do pacto en canto ós bens obxecto da disposición e á prestación do mellorado, no caso de se estipular. Se a prestación xa se realizou, total ou parcialmente, o mellorado poderá pedi-la súa restitución, e, de non ser esta posible, o seu equivalente en metálico.

3ª. Os actos de disposición que non tiveran a súa orixe na vontade do mellorante non revogan o pacto, subrogándose as contraprestacións en lugar do ben inicialmente contemplado.

4ª. Salvo reserva expresa do adxudicante, calquera disposición dos bens obxecto do pacto en favor de terceiro por acto *inter vivos* a título gratuito ou por acto *mortis causa* non producirá efecto

ningún e, falecido o causante, o mellorado poderá exercita-las accións correspondentes co fin de obter a posesión dos bens.

Art. 218. Ademais de polas causas que se conviñesen, os pactos de mellora quedarán sen efecto:

1º. Se o mellorado incumpriera as obrigas asumidas.

2º. Por premoriencia do mellorado, salvo pacto expreso de substitución ou que a mellora se realizase con entrega de bens.

3º. Por incorre-lo mellorado en causa de desherdo ou indignidade, pola súa conducta gravemente inxuriosa ou vexatoria e, de haber entrega de bens, por ingratidade.

SECCIÓN 3ª

Da mellora de labrar e posuír

Art. 219. 1. O ascendente que queira conservar indiviso un lugar acasado, aunque as sortes de terras estean separadas, ou unha explotación agrícola, industrial, comercial ou fabril, poderá pactar con calquera dos seus descendentes a adjudicación íntegra a este.

2. Se no pacto non se dispuxese outra cousa, a adjudicación suporá a institución de herdeiro en favor do mellorado.

Art. 220. Nos casos ós que se refire o artigo anterior, a casa patrucial e a súa eira, currais e hortas, tratándose de lugar acasado, e a explotación agrícola, comercial ou fabril, reputaranse indivisibles para os efectos da partición.

Art. 221. 1. O adjudicatario poderá compensar en metálico ós demais interesados na partición.

2. O pagamento en metálico poderá facerse por prazos, dentro dos cinco anos seguintes á apertura da sucesión, sempre que o adjudicatario garanta o cumprimento. A cantidade adiada producirá o xuro legal do diñeiro.

Art. 222. Ademais de polas causas comúns ós pactos de mellora, o dereito de labrar e posuír que dará sen efecto se durante dous anos consecutivos o mellorado abandonase en vida do adjudicante, totalmente e sen xusta causa, a explotación dos bens que a compoñen.

Art. 223. Cando a mellora non se realice con entrega de bens, no caso de premoriencia do mellorado, se os descendentes deste son varios e o favorecido non designa sucesor na mellora, o mellorante poderá elixir a un deles como mellorado en escritura pública ou en testamento.

SECCIÓN 4ª

Do apartamento

Art. 224. Polo apartamento o que tería a condición de lexitimario de abrirse a sucesión no momento no que se formaliza o pacto queda excluído de modo irrevogable, por si e pola súa liñaxe, da condición de herdeiro forzoso na herdanza do apartante, a cambio dos bens concretos que lle sexan adjudicados.

Art. 225. O apartante poderá adxudicar ó apartado calquera ben ou dereitos en pagamento do apartamento, con independencia do seu valor.

Art. 226. Poderá validamente pactarse que o lexitimario quede excluído non só da condición de herdeiro forzoso, senón tamén do chamamento intestado.

Art. 227. Salvo dispensa expresa do apartante, o dado en apartamento deberá traer a colación se o apartado ou os seus descendentes concorresen na sucesión con outros lexitimarios.

CAPÍTULO IV *DO USUFRUCTO DO CÓNXUXE VIÚVO*

Art. 228. Os cónxuxes poderán pactar en escritura pública ou dispor en testamento a atribución unilateral ou recíproca do usufructo sobre a totalidade ou parte da herdanza.

Art. 229. 1. O usufructo voluntario do cónxuxe viúvo é inalienable. O usufructuario só poderá dispor do seu dereito sobre bens concretos co consentimento dos propietarios sen usufructo.

2. Este usufructo é renunciabile en todo ou en parte e só redimible ou conmutable por acordo do usufructuario e dos propietarios sen usufructo.

Art. 230. 1. O usufructo do cónxuxe viúvo quedará sen efecto nos supostos de indignidade para suceder ou por se-lo cónxuxe xustamente desherdado, por declaración de nulidade do matrimonio, divorcio, e por separación xudicial ou de feito dos cónxuxes que conste fidedignamente.

2. O usufructo pactado quedará tamén sen efecto por mutuo acordo e o testamentario pola súa revogación.

Art. 231. Salvo que o título constitutivo dispoña outra cousa, o cónxuxe viúvo non estará obrigado a formar inventario dos bens usufrutuados nin a prestar fianza. Non obstante, calquera lexitimario poderá esixi-la prestación de fianza para salvagarda-la súa lexítima.

Art. 232. 1. Cando o viúvo estivese obrigado a formar inventario e non se indique prazo, este será de seis meses que se contarán desde a apertura da sucesión.

2. O atraso na formación do inventario facultará ós herdeiros ou, se é o caso, ós propietarios sen usufructo, a facelo, por si mesmos ou por medio da persoa que designen, por conta do usufructuario. Unha vez finalizado o inventario deberá serlle notificado fidedignamente no prazo de dez días.

Art. 233. Ademais das facultades que incumben a todo usufructuario, o cónxuxe que o fose pola totalidade da herdanza está facultado para:

1ª. Paga-los gastos de última enfermidade, enterro, funerais e sufraxios do cónxuxe premorto, con carga á herdanza.

2ª. Paga-las débedas esixibles do causante con metálico da herdanza. Se non houberse diñeiro ou non fose suficiente, o usufructuario poderá allear semoventes, arboredo ou mobiliario ordinario na

contía precisa. Para o alleamento de calquera outro ben coa finalidade de paga-las débedas do causante será necesario o consentimento dos propietarios sen usufructo ou, noutro caso, a autorización xudicial.

3ª. Cobrar créditos da herdanza, aínda cando non se prestase fianza.

4ª. Allea-lo mobiliario e os semoventes que considere necesarios, de acordo cunha boa administración, debendo repoñelos en canto fose posible conforme ó mesmo criterio.

5ª. Realiza-las cortas de árbores madeireiras, incluso polo pé, e facer seu o produto destas, sempre que sexan adecuadas a unha normal explotación forestal.

6ª. Realizar melloras non suntuarias con carga á herdanza.

7ª. Explota-las minas segundo o seu regulamento xurídico.

Art. 234. O usufructuario universal deberá:

1º. Cumpli-las obrigas que expresamente lle impuxese o causante.

2º. Administra-los bens obxecto do usufructo coa dilixencia propia dun bo pai de familia.

3º. Prestar alimentos ós fillos, descendentes e, se é o caso, ascendentes do cónxuxe premorto que o precisen, con carga ó usufructo.

Art. 235. Se os propietarios sen usufructo fosen descendentes do viúvo, as reparacións, tanto as ordinarias como as extraordinarias, serán a carga e por conta do usufructuario, a non ser que pola súa entidade e atendida a rendibilidade do patrimonio usufrutuado non puidese costealas o viúvo. Neste último caso, as reparacións realizaranse de conformidade cos propietarios sen usufructo ou, se non houberse acordo, por determinación xudicial.

Art. 236. Ademais de polas causas xerais de extinción do usufructo, o do cónxuxe viúvo extín-guese:

1º. Por renuncia en escritura pública.

2º. Por contrae-lo usufructuario novas nupcias ou vivir maritalmente con outra persoa, salvo pacto ou disposición en contrario do cónxuxe premorto.

Art. 237. Por instancia dos propietarios sen usufructo, tamén se extinguirá o usufructo de viuvez:

1º. Por incumprimento das obrigas impostas pola lei ou polo causante.

2º. Por grave e reiterado incumprimento dos deberes familiares.

CAPÍTULO V *DAS LEXÍTIMAS*

SECCIÓN 1ª *Disposicións xerais*

Art. 238. Son lexitimarios:

1º. Os fillos e os descendentes de fillos premortos, xustamente desherdados ou indignos.

2º. O cónxuxe viúvo non separado legalmente ou de feito cando a separación constase de modo fidedigno.

Art. 239. Malia non teren a condición de lexitimarios, os apartados, os que repudiasen o chamado lexitimario, así como os seus descendentes, fan número para o cálculo das lexítimas.

Art. 240. Os lexitimarios teñen dereito a recibir do causante, por calquera título, unha atribución patrimonial na forma e medida establecidas nesta lei.

Art. 241. Deixando a salvo o usufructo do cónxuxe viúvo ordenado consonte esta lei, non poderán imporse sobre a lexítima cargas, condicións, modos, termos, fideicomisos ou gravames de clase ningunha. Se os houber teranse por non postos.

Art. 242. Salvo os casos de apartamento será nula toda renuncia ou transacción sobre a lexítima realizada antes da apertura da sucesión.

SECCIÓN 2ª

Da lexítima dos descendentes

Art. 243. Constitúe a lexítima dos descendentes a cuarta parte do valor do haber hereditario líquido que, determinado consonte as regras desta sección, se dividirá entre os fillos ou as súas liñaxes.

Art. 244. Para fixa-la lexítima, o haber hereditario do causante determinarase consonte as regras seguintes:

1ª. Computaranse tódolos bens e dereitos do capital relicto polo valor que tivesen no momento da morte do causante, con dedución das súas débedas. O devandito valor actualizarase monetariamente no momento en que se faga o pagamento da lexítima.

2ª. Engadirase o valor dos bens transmitidos polo causante a título lucrativo, incluídos os dados en apartamento, considerado no momento da transmisión e actualizado monetariamente no momento de efectuarse o pagamento da lexítima. Como excepción, non se computarán as liberalidades de uso.

Art. 245. Salvo disposición en contrario do causante, imputarase ó pagamento da lexítima dos descendentes:

1º. Calquera atribución a título de herdanza ou legado, anque o lexitimario renuncie a ela.

2ª. As doazóns feitas ós lexitimarios, así como as melloras pactadas con eles.

3º. As doazóns feitas ós fillos premortos que fosen pais ou ascendentes dun lexitimario. A imputación de doazóns realizarase polo valor que tivesen os bens no momento da doazón, actualizado monetariamente no tempo do pagamento da lexítima.

Art. 246. 1. Se o testador non asignase a lexítima en bens determinados, os herdeiros, de común acordo, poderán optar entre pagala en bens hereditarios ou en metálico, anque sexa extrahereditario. Por falta de acordo entre os herdeiros, o pagamento da lexítima farase en bens hereditarios.

2. Salvo disposición do testador ou pacto ó respecto, non poderá pagarse unha parte da lexítima en diñeiro e outra parte en bens.

Art. 247. Se os bens atribuídos polo causante a un lexitimario non fosen suficientes para satisfacer a súa lexítima, este só terá dereito ó seu complemento, que se satisfará de acordo coas regras do artigo anterior.

Art. 248. Poden paga-la lexítima, ou o seu complemento, o herdeiro, o comisario ou contador-partidor, así como o testamenteiro facultado para isto. Pero corresponde exclusivamente ós herdeiros a opción de paga-la lexítima en metálico extrahereditario.

Art. 249. 1. O lexitimario non ten acción real para reclama-la súa lexítima e será considerado, para tódolos efectos, como un acreedor.

2. O lexitimario poderá esixir que o herdeiro, o comisario ou contador-partidor, ou o testamenteiro facultado para o pagamento da lexítima formalice inventario, con valoración dos bens, e o protolice ante notario.

3. Tamén poderá o lexitimario solicitar anotación preventiva do seu dereito no Rexistro da Propiedade sobre os bens inmoebles da herdanza.

Art. 250. O herdeiro deberá paga-las lexítimas ou o seu complemento no prazo dun ano desde que o lexitimario a reclame. Transcorrido este prazo a lexítima producirá o xuro legal dos cartos. Se o lexitimario non estivese conforme coa liquidación da lexítima e rexeitase o pagamento, o herdeiro ou persoa facultada para entregala poderá proceder á consignación xudicial.

Art. 251. 1. Se non houberse na herdanza bens suficientes para o pagamento das lexítimas poderán reducirse por inoficiosos os legados e as doazóns computables para o seu cálculo, comezando, salvo disposición en contra do testador, polos primeiros a pro rata. De non ser suficiente, reduciranse tamén as doazóns pola orde das súas datas, comezando polas máis recentes.

2. Se as reducións ás que se refire o apartado anterior non fosen suficientes, tamén poderán reducirse os apartamentos feitos polo causante e os pactos sucesorios. Se se realizasen varios, reduciranse todos a pro rata.

3. Os afectados pola redución poderán evitala entregando en metálico o seu importe para o pago das lexítimas.

Art. 252. As accións de reclamación de lexítima e de redución de disposicións inoficiosas prescribirán ós quince anos do falecemento do causante.

SECCIÓN 3ª

Da lexítima do cónxuxe viúvo

Art. 253. Se concorrese con descendentes do causante, ó cónxuxe viúvo correspóndelle en concepto de lexítima o usufructo vitalicio dunha cuarta parte do haber hereditario fixado consonte as regras do artigo 244.

Art. 254. De non concorrer con descendentes, o cónxuxe viúvo terá dereito ó usufructo vitalicio da metade do capital.

Art. 255. O causante poderá satisfacer a lexítima do cónxuxe viúvo atribuíndolle por calquera título, en usufructo ou en propiedade, bens determinados de calquera natureza, un capital en diñeiro, unha renda ou unha pensión.

Art. 256. Se o causante non o prohibiu, os herdeiros poderán conmutar a lexítima do cónxuxe viúvo por algunha das atribucións expresadas no artigo anterior e optaren pola modalidade de pago, pero deberán acordar co viúvo os bens ou dereitos en que se concretará. De non haber acordo entre os herdeiros e o viúvo, decidirá a autoridade xudicial.

Art. 257. 1. En tanto non exceda da súa cota usufructuaria, o cónxuxe viúvo poderá optar por facela efectiva sobre a vivenda habitual, o local onde exercese a súa profesión, ou a empresa que viñese desenvolvendo co seu traballo.

2. Este dereito é preferente á facultade de conmutar que lles atribúe ós herdeiros o artigo anterior.

SECCIÓN 4ª

Da preterición e o desherdo

Art. 258. A preterición intencional dun descendente non afecta a validez das disposicións por causa de morte. O lexitimario só terá dereito a percibir a súa lexítima consonte as regras desta lei. O mesmo se entenderá en caso de preterición do cónxuxe, sexa intencional ou non.

Art. 259. 1. A preterición non intencional dun lexitimario descendente faculta Ó preterido para obter a declaración de nulidade da institución de herdeiro feita en testamento. As demais disposicións testamentarias e os pactos sucesorios serán válidos en canto a súa redución non sexa necesaria para o pagamento das lexítimas.

2. A preterición non intencional de tódolos lexitimarios descendentes producirá, por instancia de calquera deles, a nulidade das disposicións testamentarias de contido patrimonial. Os apartamentos e os pactos de mellora só se reducirán se fose necesario para o pagamento das lexítimas.

Art. 260. A preterición non intencional non producirá os efectos a que se refire o artigo precedente se os preteridos concorren á partición cos instituídos.

Art. 261. Os descendentes doutro descendente que non fose preterido, representan a este na herdanza do ascendente e non se consideran preteridos.

Art. 262. 1. O desherdo xusto dun lexitimario priva a este da súa lexítima.

2. Para que sexa xusto, o desherdo haberá de facerse en testamento, con expresión da súa causa. Se o desherdado a negar corresponde ó herdeiro a carga de probala.

Art. 263. Son xustas causas para desherdar a calquera lexitimario:

1ª. Ter negados alimentos ó testador.

2ª. Telo maltratado de obra ou inxuriado gravemente.

3ª. O incumprimento grave ou reiterado dos deberes conxugais.

4ª. As causas de indignidade expresadas no artigo 756 do Código civil.

Art. 264. O desherdado inxustamente conserva o seu dereito á lexítima.

Art. 265. A reconciliación posterior do ofensor e do ofendido priva a este do dereito de desherdar, e deixa sen efecto o desherdo xa feito.

Art. 266. As accións por causa de preterición ou desherdo inxusto extínguense por caducidade ós cinco anos da morte do causante.

CAPÍTULO VI

DA SUCESIÓN INTESTADA

Art. 267. De non existiren persoas que teñan dereito a herdar de acordo co establecido nesta lei e do disposto nas seccións 1ª, 2ª e 3ª do capítulo IV do título III do Código civil, herdará a Comunidade Autónoma de Galicia.

Art. 268. Nos casos en que lle correspondese herdar á Comunidade Autónoma de Galicia a herdanza entenderase aceptada sempre a beneficio de inventario.

Art. 269. Os bens herdados pola Comunidade Autónoma de Galicia serán destinados a establecementos de asistencia social ou institucións culturais que se sitúen, preferentemente e por esta orde, no lugar da última residencia do causante, no seu termo municipal, na súa comarca e en todo caso en territorio da Comunidade Autónoma galega.

CAPÍTULO VII

DA PARTICIÓN DA HERDANZA

SECCIÓN 1ª

Disposicións xerais

Art. 270. A partición da herdanza pode realizarse:

1º. Polo propio testador, en testamento ou noutro documento, anterior ou posterior a aquel.

2º. Polo contador-partidor, en calquera dos casos admitidos pola lei.

3º. Polos herdeiros.

4º. Por resolución xudicial.

Art. 271. Se concorresen á sucesión menores ou incapacitados legalmente representados non será necesaria a intervención nin a aprobación xudicial para os efectos de aceptar ou parti-la herdanza.

Art. 272. O cesionario dun herdeiro subrógase no lugar deste na partición da herdanza.

SECCIÓN 2ª

Da partición polo testador

Art. 273. O testador poderá face-la partición da herdanza ou realizar adxudicacións de bens e dereitos determinados, sen prexuízo das lexítimas.

Art. 274. A partición feita polo testador en documento non testamentario deberá axustarse ás disposicións do testamento. Con todo, será válida a partición anque o valor do adxudicado a calquera dos partícipes na comunidade hereditaria non se corresponda coa cota atribuída no testamento.

Art. 275. Poderán ordenarse en testamento disposicións particulares sobre a partición da herdanza que se haberán de observar ó facer esta.

Art. 276. Os cónxuxes, anque testen por separado, poderán facer unha partilla conxunta e unitaria dos seus bens privativos e dos comúns, se os houbese, con independencia da orixe dos adxudicados a cada herdeiro.

Art. 277. A partilla conxunta e unitaria será eficaz no momento do falecemento de ámbolos cónxuxes. Tamén producirá plenos efectos se, falecido un dos cónxuxes, o sobrevivente a cumprise na súa integridade por atribucións patrimoniais *inter vivos*.

Art. 278. Falecido un dos cónxuxes que fixese a partilla conxunta e unitaria, o sobrevivente poderá dispor dos seus bens privativos. Para a disposición dos bens comúns e dos do premorto incluídos na partición será necesario o concurso dos seus herdeiros e do cónxuxe sobrevivente. A confusión de patrimonios nesta partilla non prexudicará ós terceiros acredores e lexitimarios.

Art. 279. En vida de ámbolos cónxuxes, a partilla conxunta e unitaria poderá ser revogada por calquera deles. A revogación non producirá efecto mentres non sexa notificada fidedignamente ó outro cónxuxe. A revogación producirá a ineficacia total da partilla.

Art. 280. Falecido un dos cónxuxes, a partilla conxunta e unitaria tamén quedará sen efecto pola revogación do sobrevivente.

Art. 281. A partilla poderá ser declarada ineficaz cando a composición patrimonial base desta se alterase de forma substancial por alleamentos voluntarios ou forzosos.

Art. 282. Na partición conxunta e unitaria por ámbolos cónxuxes a lexítima de calquera dos fillos ou descendentes comúns poderá ser satisfeita con bens dun só dos causantes. Neste caso, non poderán reclamarse as lexítimas ata o falecemento do último dos cónxuxes.

SECCIÓN 3ª

Da partición polo contador-partidor

Art. 283. No propio testamento ou en escritura pública, o testador poderá encomenda-la facultade de face-la partición da herdanza a quen non sexa partícipe nesta.

Art. 284. 1. Malia o disposto no artigo anterior, o testador poderá nomear contador-partidor ó cónxuxe sobrevivente ó que só asignase o usufructo universal, sen prexuízo doutras facultades que tamén puidese atribuírle.

2. Salvo dispensa do testador, estas facultades unicamente poderán ser exercitadas mentres o sobrevivente permaneza viúvo, e dentro do prazo fixado polo causante. Se non o fixase, o cónxuxe poderá exercitalas mentres viva.

Art. 285. A designación de contadores-partidores poderá efectuarse mancomunada, sucesiva ou solidariamente.

Art. 286. Se non se establecese expresamente a solidariedade nin se fixase unha orde sucesiva entre os contadores-partidores, entenderanse nomeados mancomunadamente.

Art. 287. 1. Cando os contadores-partidores fosen mancomunados, ademais da partilla feita por todos, valerá a que faga un só deles autorizado polos demais. En caso de disidencia, será válida a que faga a maioría deles.

2. En caso de renuncia, falecemento ou incapacidade dun ou varios contadores-partidores mancomunados, salvo que o testador dispuxese outra cousa, valerá a partilla feita polos demais, sempre que sexan máis dun.

Art. 288. 1. Os contadores-partidores só actuarán por requirimento de calquera partícipe na comunidade hereditaria, excepto cando o testador impuxese expresamente a súa intervención.

2. O requirimento haberá de facerse a tódolos contadores-partidores, aunque sexan solidarios. Os que acepten deberán actuar conxuntamente, consonte as regras aplicables ós contadores-partidores mancomunados.

Art. 289. Será válida a partición feita por un só dos contadores-partidores solidarios:

1º. Cando acredite que notificou fidedignamente ós demais a súa aceptación do cargo e propósito de partir, sen que ningún deles, dentro dos dez días hábiles seguintes á notificación, xustifique aceptalo cargo así como a súa vontade de intervir.

2º. Cando por morte, renuncia expresa ou incapacidade dos demais quedase como partidor único.

Art. 290. O cargo de contador-partidor entenderase renunciado se dentro dos dez días hábiles seguintes ó requirimento dos herdeiros non fose aceptado expresamente.

Art. 291. O contador-partidor poderá realiza-lo inventario por si só, aínda cando existan persoas suxeitas a patria potestade, tutela ou curatela.

Art. 292. 1. O contador-partidor haberá de face-la partición total da herdanza.

2. Ademais das facultades propias do cargo e das encomendadas polo causante, o contador-partidor poderá, baixo a súa responsabilidade, entrega-los legados unha vez formalizado o inventario.

Art. 293. Na partición, o contador-partidor poderá liquida-la sociedade conxugal co cónxuxe sobrevivente ou os seus herdeiros. Se o contador-partidor o fose de ambos cónxuxes e realizase a partición conxunta, poderá prescindir da liquidación da sociedade conxugal a non ser que fose precisa para cumprí-las disposicións testamentarias de calquera deles.

SECCIÓN 4ª

Da partición polos herdeiros

Art. 294. Cando o testador non tivese feita a partición, os partícipes maiores de idade, emancipados ou legalmente representados, poderán parti-la herdanza do modo que teñan por conveniente.

Art. 295. Cando non haxa contador-partidor designado polo causante ou estea vacante o cargo, os partícipes que representen unha cota de máis da metade do haber partible e sexan dous polo menos poderán promove-la partición da herdanza que, respectando en todo caso as disposicións do causante, se substanciará consonte as formalidades establecidas nos artigos seguintes.

Art. 296. Os que promovan a partición deberán notificár-lle-lo seu propósito notarialmente ós demais interesados, se coñecen o seu domicilio. O notario só aceptará o requirimento se os que o promoven lle acreditan a titularidade da cota hereditaria a que se refire o artigo precedente.

Art. 297. Se o domicilio dalgún interesado non fose coñecido polos requirentes, o notario publicará edictos no *Boletín Oficial da Provincia*, no taboleiro de anuncios do Concello e nun dos periódicos de maior circulación, todo isto respecto do lugar onde o causante tivo o derradeiro domicilio en España.

Art. 298. No requirimento inicial ó notario, cada un dos que o promovan poderá designar ata un máximo de tres contadores-partidores, co fin de elixir a un deles por sorteo. No requirimento inicial tamén se fixará a data e a hora en que o sorteo se realizará ante o notario requirido para a notificación. En ningún caso poderá realizarse o sorteo ata que transcorran 30 días desde a data en que se practicou a última das notificacións ou publicacións.

Art. 299. Durante os trinta días hábiles seguintes á práctica da notificación ós demais interesados ou da publicación dos edictos respecto dos non notificados individualmente, cada un dos partícipes non promoventes tamén poderá propoñer ata un máximo de tres contadores-partidores.

Art. 300. Transcorrido o prazo ó que se refire o artigo anterior, designarase un contador-partidor por insaculación de entre os propostos, que haberán de ser polo menos cinco.

Art. 301. O contador-partidor designado, en unión, se é o caso, do cónxuxe viúvo para os efectos da liquidación dos bens da sociedade conxugal, deberá formar inventario con fundamento nos documentos que os interesados lle achegasen e procederá, por si ou con asesoramento pericial, á valoración dos bens.

Art. 302. Se as cotas dos partícipes na herdanza fosen iguais, ou aínda sendo desiguais permitisen a formación de tantos anexos homoxéneos como foren precisos para a adxudicación dos bens, o contador-partidor formará os que correspondan, que serán sorteados perante notario.

Art. 303. Sendo as cotas desiguais de tal natureza que non permitisen a formación de lotes homoxéneos cos bens hereditarios, o contador-partidor proporalles ós interesados un proxecto de partición, que para a súa validez haberá de ser aprobado por partícipes que representen, polo menos, as tres cuartas partes do haber hereditario.

Art. 304. Na partición, xa sexa formada por sorteo dos anexos ante notario ou aprobada pola maioría cualificada a que se refire o artigo anterior, haberá de incluírse a entrega de legados, pagamento das lexítimas e demais operacións complementarias que procedan, incluída a liquidación da sociedade conxugal.

Art. 305. A partición formalizarase mediante escritura pública de protocolización do caderno par-ticional, outorgada polo contador-partidor designado e, se é o caso, polos partícipes que representen a maioría á que se refire o artigo 303, perante o mesmo notario que interviñese nos trámites anteriores.

Art. 306. O notario notificaralles a tódolos interesados que non comparecesen o feito de que a partición se protocolizou. A notificación realizarase consonte o disposto nos artigos 296 e 297. Unha vez practicada a notificación, a partición producirá tódolos seus efectos.

Art. 307. A partición por acordo maioritario non poderá efectuarse cando, con anterioridade á finalización do prazo previsto no artigo 299, se lles notifique fidedignamente ós promoventes que se instou a división xudicial da herdanza. Transcorrido o dito prazo sen efectuarse a notificación, a partilla que se realice consonte o disposto nos artigos anteriores producirá plenos efectos e porá fin á indivisión.

Art. 308. O quiñón adxudicado ó partícipe que por ausencia de feito non tivese domicilio coñecido e por conseguinte non entrase en posesión dos bens hereditarios será administrado polo viúvo do causante que, interesado na partición, fose ascendente do adxudicatario. No seu defecto ou por renuncia, o quiñón será administrado consonte o disposto no artigo 49 desta lei.

DISPOSICIÓN ADICIONAL

Cada cinco anos, como máximo, sen prexuízo da iniciativa parlamentaria correspondente, a Mesa do Parlamento de Galicia designará unha comisión, integrada por membros dos diversos grupos par-

lamentarios da Cámara, co fin de elaborar un informe comprensivo das dificultades e dúbidas que se advirtan na aplicación dos preceptos desta lei e daquelas normas que se estimen necesarias para a conservación, modificación e desenvolvemento das institucións do Dereito civil propio de Galicia.

DISPOSICIÓN TRANSITORIAS

Disposición transitoria primeira.

Salvo a posesión dunha servidume de paso comezada antes da entrada en vigor da lei 4/1995, de 24 de maio, que non lle aproveitará ó posuidor para os efectos da súa adquisición por usucapión, o disposto no capítulo VII do título VI desta lei será de aplicación a tódolos actos e servidumes de paso calquera que sexa a súa data de realización ou constitución.

Disposición transitoria segunda.

1ª. As disposicións desta lei sobre a partición da herdanza serán aplicables a tódalas particións que se realicen a partir da súa entrada en vigor, saxa cal fora a data do falecemento do causante.

2ª. Respecto dos demais dereitos sucesorios aplicarase esta lei ás sucesións cunha apertura que teña lugar a partir da súa entrada en vigor.

Disposición transitoria terceira.

Os demais problemas de dereito intertemporal que se presenten por causa da entrada en vigor desta lei resolveranse de conformidade cos principios que informan as disposicións transitorias do Código civil.

DISPOSICIÓN DERROGATORIA

Queda derogada a Lei do Parlamento de Galicia 4/1995, de 24 de maio, de dereito civil de Galicia, así como todas aquelas disposicións que se opoñan ó previsto nesta lei.

DISPOSICIÓN FINAL

Esta lei entrará en vigor ós tres meses da súa publicación no *Diario Oficial de Galicia*.

D. José Luis Espinosa de Soto
Notario de Moaña

D. Gerardo García-Boente Sánchez
Decano do Ilustre
Colexio Notarial de A Coruña

D. José Manuel Lois Puente
Notario de A Coruña

D. Fernando José Lorenzo Merino
Catedrático de Dereito civil
Universidade de Vigo

D. Eduardo Méndez Apenela
Notario de Pontevedra

D. Francisco M. Ordóñez Armán
Notario de A Coruña

D. Miguel Ángel Pérez Álvarez
Catedrático de Dereito civil
Universidade de A Coruña

D. Ángel Luis Rebolledo Varela
Catedrático de Dereito civil
Universidade de Santiago de Compostela